This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

UC-NRLF
$B 36 316

Dahlerup Collection

UNDERSØGELSER

TIL

NORDISK OLDHISTORIE.

AF

C. A. E. JESSEN.

KØBENHAVN.

OTTO SCHWARTZ'S BOGHANDEL.

1862.

Verner Dahlerup

venskabeligst

fra

Jvahl

UNDERSØGELSER

TIL

NORDISK OLDHISTORIE.

AF

C. A. E. JESSEN.

Afhandling skreven for den philosophiske doctorgrad.

Forsvares den 23de Mai.

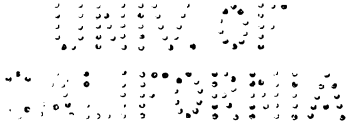

KØBENHAVN.

OTTO SCHWARTZ'S BOGHANDEL.

COHENS BOGTRYKKERI.

1862.

DL160
J4

Dahlerup

Nærværende Afhandling har det philosophiske Facultet, uagtet det maatte ønske, at Forfatteren havde valgt en anden Fremstillingsmaade, antaget til at forsvares for Erhvervelse af Doctorgraden i Philosophie.

Kjøbenhavn, d. 2 Mai 1862.

H. M. Velschow
d. A. det philosophiske Facultets Decanus.

UNIV. OF
CALIFORNIA

Disse kortfattede undersøgelser over efterretninger om Nordens oldtid har jeg ikke foretaget for deres egen skyld, men som forarbejde til ethnographiske, som jeg ikke er færdig med.

Jeg kalder dem „undersøgelser til nordisk oldhistorie“: de vedrører ikke blot Danmark, som talen nærmest er om, men også Norge, og endnu mer Sverig. (Af svensk oldhistorie för år 900 bliver, når vi slår streg over Ynglingetal og de islandske historier om Lodbrok-ætten, næsten ikke andet tilbage end Remberts efterretninger i Ansgars levned. Sverigs deling i et Uppsala- og et Sigtuna-rige, i 9de årh., falder bort, såsom kun bygget, af nyere historikere, på overflødig og spildt mægling mellem islandske og tyske kilder.)

Hver af de 2 afhandlinger kan læses for sig. Den første kræver, i medfør af æmnet og nødtvungen korthed, endel selvvirksomhed hos læseren. Det med mindre tryk er indskud, som mindre tålmodige læsere kan springe over uden at tabe tråden i hovedundersøgelsen selv.

5te october 1861. E. J.

Efterskrift.

Note til s. 46 l. 1 f. n. og s. 48 l. 22: tidskrift for philologi 3dje binds 2det hæfte, og Grundtvigs udgave af Beowulf, er udkommen efter ovenstående datum, og citaterne indført under trykningen.

s. 6 l. 5: de fra de angelsaksiske årbøger fremførte ord om Ivar og Ubbe står først i håndskrift fra 12te årh., og er ugyldige. De ældre håndskrifter omtaler vel Ivar (878), men „hans broder“ uden navns nævnelse.

s. 67 l. 24—26: slutningsordene i stedet fra Knytlinge-saga cp. 32 kunde være lånt fra Snorres Olav Helliges saga cp. 158.

M111854

Indhold:

I. Om Lodbrok-ætten:

indledning . . . . . s. 1.

danske efterretninger . . . . . 13.

tyske efterretninger . . . . . 17.

islandske efterretninger . . . . . 31.

forhold til ethnographi. . . . . 33.

om Bråvalla-sagnet . . . . . 35.

II. Gorm og rigets samling:

indledning . . . . . 38.

fremmede efterretninger . . . . . 41.

(indskud om ethnographiske spörsmål: s. 50—59.)

danske efterretninger . . . . . 61.

islandske efterretninger . . . . . 63.

Undersøgelsens hovedudbytte. . . . . 77.

Tillæg: kildesteder. . . . . 79.

Rettelser:

s. 14 l. 24 f. o. Molbechs læs: (Molbechs

s. 52 l. 1 f. o. de læs: der

s. 54 l. 14 f. o. sa læs: så

s. 56 l. 9 f. n. ere læs: er

s. 60 l. 14 f. o. saga- læs: sagn-

s. 60 l. 1 f. n. rerne læs: rigerne

s. 66 l. 25 f. o. efterreninger læs: efterretninger

s. 67 l. 2 f. o. Rnarags læs: Ragnars

UNIV. OF CALIFORNIA

I.

Hvoraf kommer forvirringen i Lodbrok-ættens historie?

Vanskeligheden kan opfattes således:

1) Vi har et islandsk sagn, meddelt i 2 heroiske sagastykker: saga af Ragnari Loðbrók ok sonum hans (i fornaldarsögur I 237—299) og: sögubrot af nokkrum fornkonúngum í Dana og Svía veldi (flds. I 363—388), og desuden vedrørt i ytringer i andre islandske skrifter, der naturligvis ikke bliver ny vidnesbyrd om sagen, men om sagnet. Dette sagn gör Regner Lodbrok til sön af en mand, som det kalder „Sigurd Ring" og lader sejre over Harald Hildetan på Bråvol. Efter et par islandske genealogier vil man regne dette slag til omtrent år 720 e. Chr., eller mellem 715 og 730, og Regners død til sidst i 8de århundrede, lad os sige senest omtrent 790.

2) Alligevel må ifølge alle andre efterretninger — angelsaksiske, frankiske, normanniske med senere engelske, saksiske, danske, svenske, og desuden enkelte af de islandske, næmlig: Are Frodes islændingebog cp. 1, og et par genealogier — både Lodbrok og Lodbroks-sönnerne have levet i 9de århundrede, flere af sönnerne som vikinger så sent som 870, en eller anden af dem vel endnu ved 880.

Fremstilling og prøvelse af de genealogiske regninger vilde jage de fleste læsere på flugt, men hører ikke til denne afhandlings æmne. Jeg har end ikke brug for genealogierne selv. Jeg vil ikke så meget som opføre dem. Den videlystne finder oplysning om enkeltheder, og

henvisning til den øvrige literatur og til kildestederne, i følgende almindelig tilgængelige værker (eller hvilket af de 6 første han har ved hånden):

P. E. Müller noter i udgaven af Sakse bd. III 229. 262 f.

undersøgelse af Danmarks og Norges sagnhistorie, eller om Saxos og Snorros kilder. 1823. s. 119. 161 f.

sagabibliothek II 470 f. 488 f.

N. M. Petersen Danmarks historie i hedenold. især noten I 291—294 (2den udg.).

P. A. Munch det norske folks historie. I 284 f. 357 f. 612 f. særlig om genealogierne: 284. 358 note 1.

E. G. Geijer Svea Rikes häfder. stykket X. særlig om svenske kongelisters overensstemmende med Regners levetid i 9de årh.: s. 581 = 442 i udgaven i samlade skrifter afdel. II. bd. I.

J. M. Lappenberg geschichte von England I 298 f.

Kildestederne hos fremmede forfattere i middelalderen vedrørende Danmarks historie i 9de årh. er samlede i:

Langebeks „chronologia" der står i hans scriptores I 496—561 (år 801—865) og V 1—231 (år 866—900).

Jeg forudsætter i det følgende, at læseren kender sagnenes hovedindhold og historikernes almindelige fremstilling af tildragelserne.

Om de islandske skrifter må endnu iforvejen mærkes:

Foruden Are Frode er der en del andre der lader Lodbrok og Lodbroks-sönnerne leve i 9de årh., sönnerne til henved 900. Men disse skrifter er, i og for sig, eller i afsnittene om Lodbrok-ætten, ikke kildeskrifter. Over dem alle slår vi streg, nemlig over:

1) alle annalerne. Følger i udenlandske tildragelser för 1100 Adam af Bremen, ja Sakse og Krantz (íslenzkir annálar 1847. fortale s. IV), er altså uvedkommende.
2) begyndelsen af stykket om danekonger til Valdemar Sejr. Lgbk. II 424—433. Giver om Ring og Regner umulige combinationer af det islandske sagn og tyske efterretninger. Sagnet og efterretningerne har vi iforvejen; combinationen kommer os ikke ved.
3) *indskuddene cp. 60 og 61—64* (fornmannasögur I 105—119) *i större Olav Trygvesöns saga*, den et håndskrift tillægger „abbed Berg", som man mener er den Berg, der 1325 blev abbed i Tverå kloster i Island (Munch udg. af mindre Olav Tr. s. fortale XV). Om ét af indskuddene er Bergs fabricat, eller (snarere) begge ældre, og mechanisk indsatte af ham, vides ej. Det

ravgaleste kørsammen af islandske sagn, tyske og engelske èfterretninger, angelsaksiske genealogier (de der brugtes ved fabricationen af langfedgatal: Lgbk. I 2—6. se Munch hist. I 352), spækket med et par ubetalelige perler af småfabricater.

4) flatøbogens Olav Tr. s. cp. 69. 70. 79. Udskrift og uddrag af nævnte indskud.

5) stykket fmns. XI 405—416. Lgbk. II 26—37. Ordrette excerpter: cp. 1 og 2 efter nævnte indskud i Olav Tr. s. cp. 60 og 65. — Cp. 3—8 efter Olav Tr. s. cp. 110—115 (eller landnáma prol. & I 1—2). — Cp. 9—10 = rímbegla III 1. 9. — Cp. 11—13 uvist hvorfra.

6) þáttr af Ragnars sonum. flds. I 345—360. Lgbk. II 270—286. Egenhændigt håndskrift (se: annal. f. n. o. 1847. s. 197. 198.) af Hauk Erlendssön († 1334). Cp. 1—2, og 3 til verset med, giver virkelige sagn, men som vi allerede har i saga af Ragnari. — Cp. 3 (resten) og 4 er uddrag af nævnte indskud i Olav Tr. s. cp. 62—64; med udeladelser der viser Hauks kritik; og en tilföjelse, jeg véd ikke fra hvad værksted (ikke Hauks, håber jeg): Ivar Benløs får „2 frillebårne brødre Yngvar og Husto" paa halsen; d. e. en engelsk kildes „Hingvar & Hubba", den sidste læst fejl, den første gjort til Ivars Broder istedenfor til ham selv. — Cp. 5 har samme slags combination som indsk. i Olav Tr. s. cp. 60 (fmns. 108. 109) vævet til et forvirret sagn af den seneste sagnvækst; og så udskrift af Snorres Halvdan Svärtes saga cp. 5.

Men udgår, hvor kildestedet haves, alle udskrifter og afledede efterretninger, endvidere alle fabricater og gisninger, så kan ikke fragås, at der ligeledes bliver at slå streg endog over:

7) Are Frodes hidhørende ord i isldgbg. cp. 1. Han henholder sig til „Edmunds saga" som hjemmel for St. Edmunds drab ved Ivar Lodbroks sön 870. Denne „saga" måtte være en engelsk legende (Lappenberg I 300 citerer acta sanctor. Nov. 20; men samlingen er ikke nåt til den datum). Enten stod nu i den, at Ivar var en Lodbroks-sön: så er efterretningen engelsk, ikke islandsk. Eller det stod der ikke: så giver Are kun sin egen (forøvrig rigtige) med det islandske sagn uforenelige gisning. Jeg skilte Ares udsagn fra, kun for dets ælde (ved 1120) og mandens vægtige navn.

Således bliver den hjælp, de danske og de fremmede efterretninger får fra Island, unægtelig ikke værd at tale om.

Hertil kommer endnu, at de svenske kongelister må regnes for ubrugelige (Munch: kilderne til Sveriges historie i førchristelig Tid. i annaler f. n. o. 1850).

Enhver véd, at *de nordiske historikere holder sig til det først omtalte, islandske, sagn*, med tilsidesættelse af danske sagn, og med tilsidesættelse og bortfortolkning af fremmede efterretninger. Den islandske fortælling om Bråvallaslaget og om Lodbrok-ætten, og den af islandske genealogier uddragne tidsbestemmelse 720, er grundlaget for deres ordning af Nordens old*historie*. Således endnu, og allermest, hos Munch (I 284): „Da Bråvalla-slaget er af så indgribende vigtighed i Nordens historie, er det tillige af yderste vigtighed, nogenlunde at bestemme den tid, da det fandt sted".

Munch opfører desuden en *ethnographi* på denne grundvold: i Bråvalla-kampen lader han skandinaviske stammer overvælde tyske (gotiske), og derefter udbrede sig over Sydsverig og Danmark.

Ved eftersyn af Munchs ethnographiske luftcastel og af hans brug af den oldhistoriske grundvold, han bygger det på, så jeg, at det ikke var overflødigt at prøve, om ikke endog grundvolden selv svigter.

Jeg blev vár, at hele den islandske *old*historie-bygning, som er arbejdet på lige siden Torvesöns tid, kommer til at hvile på:

1) *det norsk-islandske sagn om „Regner Lodbrok, sön af Sigurd Ring sejrherren på Bråvol"*.

2) *indskuddet cp. 61—64 i Olav Tryggvesöns saga.*

Det er uundværligt at disse to stykker er aldeles pålidelige. Det er ikke nok, om de ikke kan vises at være fabricater: ikke skygge af mistanke må hvile på dem. Hvis disse to grundpiller ikke er mægtige at bære bygningen, så bliver der ikke sten på sten.

Inden vi begynder på sagen selv, må vi endnu kaste et blik på de forskellige opfatninger.

Det seneste bidrag til disse undersøgelser er F. Schierns „Om navnet Lodbrog hos Angelsaxerne“ i annaler for nordisk oldkyndighed og historie for 1858. Schierns udtryk s. 8, at striden er mellem „nordiske kilder“ og „fremmede, især angelsaxiske annaler“, er lige så lidt nöjagtige som N. M. Petersens I 293, at den „kun“ er mellem „nordiske genealogier“ og „engelske krønniker“. Striden er mellem et i islandske sagastykker og genealogier overleveret sagn på den ene side, og på den anden alle andre *nordiske* og fremmede kilder, både samtidige vidnesbyrd og senere, foruden sagn og genealogier, der i fuldeste mål tör stille sig ved siden af dem, Islænderne har nedskrevet.

Schiern giver som tilhjælp til knudens løsning et indfald, så snildt, at man må beklage, det rent er spildt. Han gætter på, at der i angelsaksisk har været et sammensat ord „leódbróga“ (folke-rædsel) der passende kunde bruges om nordiske søkonger, og som nordboerne ved misforståelse tog for: Lodbrokerne eller Lodbroks-sönnerne. Det er slemt at ordet ikke findes, endsie findes brugt om vikingerne. Men sæt. det blev brugt om dem: så skulde alverden være bleven så enig om at misforstå, at for fremtiden den falske efterretning, opkommen af et misforstået ord, mældtes i alle lande hos alle forfattere, undtagen hos Islændere. Så skulde Danerne have opgivet indfødte sagn for dem, skippere førte fra England, og omhyggelig have rettet deres forvirrede, skødesløse, kongeliste i dette ene punct, en tidlig prøve på „videnskabelig“ historisk kritik. Til den grad lyttede man allevegne kun efter engelsk talebrug. Og til den grad lyttede Englænderne kun efter udlændinges fortolkning af engelsk talebrug, at fra den tid af havde de selv kun den falske efterretning! — Og hvad hjælper det at bortmisforstå faderen? vi skulde jo også have sönnerne afvejen; ellers kommer de med Ivar og rister os örn på ryg.

De angelsaksiske årbøger mælder, hvorledes vikinge-hære fra 866 af gjorde erobringer i England, og nedsatte sig i Østanglia og Nordhumberland, at de dræbte Edmund, konge i Øst-anglia, 870 (monumenta historica Britannica ed. Petrie & Sharpe I 351), og tilföjer. „De føreres navne, der dræbte kongen, var Ingwair og Ubba". Det nordiske sagn lod Lodbroks-sönnerne göre erobringer i England, og kaldte to af dem Ivar og Ubbe. Dette sammentræf er af ikke ringe vægt. Men för 866 skete ingen nordisk erobring i England, og senere end årene mellem 870 og 880 forekommer ingen „Ingwar og Ubba".

Senere skrifter fra England, blandt dem annaler af uvis alder (urigtig kaldt Assers. se: mon. Brit. I 481 C og note b), tilföjer om „Hinguar og Hubba", at de var Lodebrocs sönner.

Herom tvivlede heller ikke Are Frode; han siger (isldgbg. cp. 1): „Ivar Ragnar Lodbroks sön lod dræbe Edmund hin hellige, Angle-konnung. Men det var 870 vintre efter Christi byrd, efter det som skrevet er i hans saga".

Adam af Bremen I 39 (Pertz monumenta Germaniæ historica VII 298) nævner, efter frankisk kilde („gesta Francorum" der er tabt), ved tiden omkring 870: „Dane- eller Nordmannekonger der hærjede Gallien med vikingetog, af hvem de fornemste var Horich, Orwig, Gotafrid, Rudolf, og Inguar, de tyranner. Den grummeste af alle var Inguar Lodparchs sön, der allevegne myrdede christne under pinsler." Skrivemåden Lodparch kunde måske snarere tydes på, at Adam virkelig fandt dette navn i sin frankiske kilde, end på, at han tilföjede det efter meddelelse af Sven Estridsen. Forøvrig er faren for, at han skulde have lært for meget af Sven, i de fleste tilfælde ikke fuldt så stor, som han gærne vilde have os til at tro.

Normanniske efterretninger kender Lothebrocs sön Bier ferreæ costæ, d. e. Björn Jærnside, midt i 9de årh. (se f. ex. Müllers noter III 272).

Hertil kommer, som det allervigtigste, Einhards vidnesbyrd, der er samtidigt, og fremføres længer hen, foruden andre karolingiske forfatteres, der mest kun følger ham.

Den hele skare mindre tydelige, eller mindre sikre, eller mer afledede, efterretninger har jeg ikke brug for. De findes samlede i Langebeks chronologia og Müllers noter til Sakse.

De fleste nordiske historikeres stadige nødanker i slig vånde er ellers deling: vi deler Lodbrok i 2 eller 3 Lodbroker; vi lader sönnernes navne komme igen ved opkaldelse; vi fylder efter med en slump misforståelser. Og det er da også vist, at der allerede hos gamle forfattere ingen ende er på misforståelser. Men alligevel hjælper ikke alle disse udflugter og snoninger og fortolkninger, som „senest og bedst" findes hos Munch — eller snarere, de hjælper tifold til at göre den simple sandhed, som ingen uhildet vilde tænke på at smutte fra, aldeles soleklar: her har vi det *danske* sagns Lodbrok og Lodbroks-sönner, i 9de årh., og ikke för. Dette *danske* sagn idetmindste er dér noget sandt i.

Dette har P. E. Müller da tilsidst også erkendt; i noterne til Sakse III 266 tilbagekalder han sin tidligere lære, og sætter Regner i 9de årh. Af hans ord her oversætter jeg: „Ret vel stemmer altså Islændernes, Sveernes, Danernes, vidnesbyrd i fastsættelse af Regners levetid, *med undtagelse af 2 genealogier* (III). . . . Heraf slutter vi, at denne konge levede i 9de årh. . . . Hertil kommer fremmede scribenters vidnesbyrd, der fuldelig stadfæster Regners levetid." Müller var vist for skikkelig og rettænkende til slige streger på egen hånd. Forføreren der står bagved er vel J. H Bredsdorff, hvis afhandlinger i: tidskrift for nordisk oldkyndighed II, nordisk tidskrift for oldkyndighed II, blandinger fra Sorø VII, skandinavisk literaturselskabs skrifter XXIII, har ret i hovedpunctet, Regners henførelse til 9de årh, men presser omtrent 20 gange for meget ud af både uden- og inden-landske efterretninger.

Nu vænter nogen måske, at Bredsdorff og Müller kaster det islandske gods overbord. Langtfra. De frælser dog idetmindste de havarerede stumper. Opgive folkekampen på Brå-

vallahede! ikke mer sætte regnestykker op efter islandske genealogier! nej, der er langt spring mellem afvigelse fra en af troens artikler og ren gudsfornægtelse. De har fået fat på nogen andre islandske genealogier, og Bredsdorff sætter nu Bråvallaslaget til „omtrent 770“ (blandinger fra Sorø VII 15), Müller (noter III 229) til „omtrent 776“. Den måtte da heller ikke have lært at lave theorier, der ikke hos Islænderne kunde finde hvad der passer til dem. Ensidighed er ikke genealogiernes fejl. Skulde der komme en tredje sect, som vilde have Regners sön Sigurd Orm i Öje født 690 — altsaa Bråvallaslaget engang ved 650 eller för — så skal det også kunne göres (skandinavisk literatur-selskabs skrifter XXIII 280). Dette tykkes underligt i vore öjne. Men hvad er umuligt for oldforskeren.

Det var altså ét indlæg til i disse evige underhandlinger, mæglingsforslag, indrömmelser, forbehold, og fortolkninger; disse acter, som en dødelig ikke hitter rede i, som man bliver tosset af at stirre på; disse forfærdende undersøgelser fra Suhm til Munch, fra Thormod Torvesön indtil denne dag; de vil komme i rigtighed på samme tid som cirklens qvadratur. Ikke vil jeg fylde et par tusend sider med at afveje de oldhistoriske „resultater“; det lader jeg nok være med; for jeg kan ikke følge med; opgav jeg ikke itide alt det, så kom jeg snart i dårekisten. Og mon der ikke i regningen skulde være udeladt en mulighed, som ligger lige for hånden, og som torde kyse den modigste bort fra regnestykker, mægling, og norske ethnographier.

Selv om den mulighed ikke var, skal vi da bie, til fremmede, Tyske og Englændere, tvinger os til i gærning at opgive den overtro, at en Islænder véd mere end andre folk om hvad der skete fjærnt fra hans ø, för den „byggedes fra Norge“, og et halvt årtusende för hans tid. — Eller, siden vi er så såre villige til at vrage danske efterretninger, kunde denne villighed da ikke udstrækkes til dé *danske* efterretninger, der kom til Norge, og fik et par udpyntninger og rettelser dèr, inden de

gik videre til Island? Lad os tænke os en dommer, der holder forhør, og af familiehensyn ikke vil se, at han ikke har fået 2 vidner på 1 sag, men samme vidne 2den gang indført med ny paryk på og blå briller. En hjemmegjort sælandsk vise bliver da ikke til islandske efterretninger, fordi den omsættes i islandsk prosa, stykke for stykke, ja linie for linie. At Islændernes fortællinger om danekonger i hedenold hverken er islandske eller norske efterretninger, men danske, halvforvanskede i videre overlevering, det har måske ikke alle rettroende gjort sig rede for. Har de da dyrket en af afguderne for den ene sande gud? Nej. Når vi rigtig ser efter, kender vi undrende, hvorledes de sande troende dog altid ledes på rette vej af en røst fra det höje: de troens artikler, som de svær på og bygger på, det er netop de par udpyntninger og rettelser, som sagnet fik på vejen, udenfor Danmark, men hverken det danske sagn selv, eller dets tilfældige forvanskninger.

Schierns indfald skulde efter hans egne ord yderligere understøtte hvad N. M. Petersen (I 294) kalder „grundlaget for de pålideligste efterretninger i hele Nordens historie“ d. e. de islandske sagn, og fremfor alt de islandske ættetal, de samme genealogier, på hvis „pålidelighed“ P. E. Müller byggede (Saxos kilder 119. 161), de samme „pålidelige slægtregistre“ hvorefter P. A. Munch (I 284. 358) gentager regnestykket.

Men det er nu löjer at se, hvor forbavsende nær Munch er ved at sladre af skole og pose ud med hele sandheden. Jeg udskriver af hans afhandling i Langes norske tidskrift for videnskab og literatur 4de årgang 1850 slutningen af stykket s. 125—126: „Det vil nedenfor nærmere omtales, hvorledes især de norske konger, der indtil St. Olavs hellighed efter christendommens indførelse egenlig manglede den legitimitet, som efter de tiders tænkemåde fandtes hos Ragnars efterkommere, lod sig det være magtpåliggende, både at udlede sin herkomst fra Ragnar og Åslaug, og at forhöje glansen ved at udgive hende

for Sigurd Favnesbanes datter. Det gjaldt således for dem ej alene at vedligeholde det i Brages* kvad fremstillede sagn, men også at opstille en genealogi, hvorved de kom til at nedstamme fra Ragnar, nemlig gennem Sigurd Hjort og hans datter Ragnhild, en genealogi, der ligeledes viser sig at være falsk. Således er der ikke mindre end *tre genealogier, ved hvilke oldtidens hofmænd søgte at forherlige den norske kongeæt,* og udlede dens herkomst fra guderne, nemlig den *ynglingske* fra Frey, rimeligvis først gennemført af Thjodolv, den *völsungske* fra Åslaug og Sigurd, sandsynligvis udfundet af Brage, og den *ragnarske*, der må skrive sig fra Harald Hårfagres eller hans sönners tider, skönt man har spor af at dens rette sandhed ej forglemtes ved siden af hoftraditionen".

Det er dog temmelig nærgående mod de pålideligste kilder til hele Nordens historie! Når man griber en mand i 3 lögne itræk, er det ikke synderlig urimeligt at have ham mistænkt for at kunne overkomme den 4de med. Hvorfor greb Munch da ikke lejligheden og lærte os sagens sammenhæng? ja hvorfor mon han ikke gjorde det? Her kommer en mand, som vi véd speculerer med fordel i genealogier, og fortæller os 4 familiekrønniker. De 3 er håndgribelige røverhistorier, den ene af dem ovenikøbet skammelig bysladder, som kæltringen selv har udspredt om en meget hæderlig dame. Og det giver Munch os fuldstændig syndsforladelse og afladsbrev for at se og sige åbenlyst. Dé 3 historier kan undværes. Men den 4de! Den må vi for alt i verden ikke tro er skipperefterretning; den er det pålideligste i hele Nordens historie. Ellers svandt saa mange lærde theorier; og lad det nu også være det samme med alle de andres; men hvad blev der af hele Munchs oldhistorie og ethnographi, når denne hovedhjörnesten gled fra? Og hvis alle de 4 krønniker var lögn, så blev jo denne ærværdige mand fra sagaøen med samt sine norske efterretninger til lögner fra først til sidst.

* Brage skald hin gamle – det er uheldigt, at han heder ligesom guden. Skulde ikke personen være lavet, og digtene af samme authentiske slags som Starkads, Regners i ormegården, — Egil Skallegrimssöns og Gunløg Ormstunges.

Og det er vi skyldige at være moralsk overbevist om han ikke er. Det var kættersk at ymte om, at vi ligeså gærne så juridisk bevis overfor en så compromitteret mand. Den samme, der, hvis han var født til at være beskeden dansk mand, måtte nöjes med at hede eventyrsamler, han er historiker, når han har døbeseddel fra Island. En saga er brev med segl og vederhæftig mands underskrift. Men Sakse! han kan slå om sig med genealogier sålænge han vil; hvem hører på det vås; han er og bliver eventyrkræmmer, og må endda döje mange ubehageligheder, fordi han bringer „ubodeligt vilderede i alting" (d. e. i de pålideligste kilder).

For det er da vist, og det er vi alle enige om, at Sakse om hedenold kun fandt sagn og sange, og en i hukommelsen overleveret, forvirret, tit af flere jævnløbende sammensat, halv digtet, men på hans tid allerede opskreven og tit omskreven kongeliste* (Velschow prolegomena i bd. III af Müllers udgave s. LXVIII) hvorefter han ordnede sagnene, som han vist fortalte trofast som han hørte dem, med selv de værste modsigelser urettede, og uden at pådigte de konger noget, om hvem sagnet dengang tav; dem lod han stå som de stod i Listen, med höfligst undskyldning for, at han ingen stordåd havde om dem at mælde. Udenlandske kilder, af hvad art som helst, brugte han slet ikke (Velschow LXIV). Kun har han fået fat på historien om Langbardernes udvandring. Skulde han hist og her have lånt en småting fra Islænderen Arnold ved Valdemar den Stores hof (Velschow LXIII. Müllers noter III 176. Dahlmann forschungen auf dem gebiete der geschichte I 261) så vilde det

* Både i de opskrifter af kongelister vi har (no. V—IX hos Lgbk.), og i årbøgerne (f. ex. Lgbk. I 154), og hos Sakse, findes gamle endelser, der ellers allerede på Sakses tid må være forældede: Huglekær. Frithlever. Haddyngr. Hundinger. Emunder. Brander. Glumer. Brodder. Erlingar. Thronder. Ringer. Starkathar. Angantir. Olvir. — Arvar-odd. Harald Hildar-tan. — Slige former kunde støttes ved viseformen, men, forsåvidt de var kongenavne, også ved meget gammel opskrift af kongerækker.

kun vise, hvor fuldstændig han i alle hovedpuncter havde vraget den islandske version af sagnene. Han nævner lige i begyndelsen 1 ytring af Beda og 1 af Dudo, uden ellers at bruge dem, og uden at man ser, om han har læst dem, eller kun hørt om dem. Hvad Sakse giver, er danske sagn, i den form de havde nået henved år 1200. Dermed er ikke sagt, at alle disse sagn var danske fra første hånd af; sagn, og sange, vandrede alt i hedenold fra land til land; og gudesagn og enkelte heltesagn når tilbage til en tid ældre end de nordiske og tyske stammers adskillelse.

Islænderne giver de nordiske sagn på modersmålet, Sakse på latin. Dermed har han slået streg over sin egen fortjæneste. Den skolepogehæder, at en dansk skrev bedst latinsk stil i middelalderen, overlader Islænderne os med fornøjelse. Også i andre henseender er poesiens glans blegnet hos Sakse i sammenligning med Islænderne. Og gudesagnene giver kun Islænderne; hos Sakse er de forsvunden eller bleven til vrængebilleder. Tale om at sætte Sakse i rang med Islænderne er umulig. Men det skulde vi se, om sagnene er bleven til historie på vejen til Island. Skulde det være, at de indeholdt 2 procent historie i Danmark, og 1 på Island, så måtte vi være farlig forlegne for ros, om vi gjorde væsen af det. Og så *er talen endda kun om sagn fra hedenold, ja kun fra för Harald Hårfagre.* Og hvor lille bitte stump er def af saga-literaturen!

Men på vejen skulde jeg omtalt — hvis det ikke fulgte af sig selv og desuden var bekendt nok — at navne der ligner hinanden, især de, der har det ene sammensætningsled fælles, tit ombyttes i gamle skrifter. Vi så, at Englænderne gjorde Ivar til Ingvar. Danske og tyske kilder blander Hårek (Horicus) og Erik, Gøtrik og Godfred eller Gudfred. Sigurd gör de tyske stadig til Sigfrid istedenfor Sigward, Regner gærne til Reinfrid, måske Reinhard, Rein(w)ald, istedenfor Rein(h)er. Således kunde, for at springe et andet sted hen, Ongen-þeow (fryd-tjæner eller yndlings-tjæner) hos Angelsakserne for navnets skyld gærne været samme sagnfigur som Angan-ty (fryd-herre eller yndlings-herre?) hos os, selv om -þeow er et andet sammensætningsled end -ty. Schiern (nævnte

sted. s. 7) tager -þeow = isl. þjófr (-tyv) f. ex. i Frið-þjófr (fred-tyv), helten i Fredthjovs saga, en fejltagelse der ligger så nær, at den i alle måder må undskyldes hos en, der ikke er sprogmand af fag. — Når Adam af Bremen gör Gorm (Harald Blåtans fader) til Wurm, så er det blot ondskab: navnet skulde være skældsord. — Fordrejelser til unavne af samme art som de moderne: Tveskæg, Aukathor, Vaulundur, Ge-fi-on, Valhalla*, o. s. v., er også hyppige hos gamle forfattere, dog kun hvor de gengiver fremmede navne. Hertil kommer forvanskninger ved afskriveres fejllæsning, f. ex. Hardesnude for Hardeknud (Lgbk. I. 158).**

Vi kommer da nu til sagen selv.

Det var kongelisten, som lå til grund for sagnenes ordning hos Sakse og i andre gammel-danske kilder. I den stod, blandt konger i 9de årh., yngre end den Gudfred [Gøtrik] der kæmpede mod Karl den Store:

hemmingus
sivardus ringo
regnerus haraldus

Den præstemand eller munk, der først opskrev slig liste, vidste godt, hvorfor han skulde sætte 2 navne i 1 linie: det var sam-

---

* Lige så snildt som: ølhall-e; aldeles som en vilde sige saga eller sage istedenfor sag (sach-e).

** Vejledning til nordiske navnes forståelse og skrivning giver P. A. Munch i sit norske månedskrift bd. III. 1857. — Anganty (s. 452) forklarer han næppe rigtig. — Det er slemt at han ikke conseqvent udrydder falsk brug af *f* for *v*, der leder ukyndige til fejl udtale. Alf, Olaf er samme sproglige umulighed som *af* for *av*. — Alle de forfalskninger, de „udpyntninger og rettelser", den lærde skole har påført skriftsproget, udryddes langt lettere i Norge end i Danmark. Munch har ellers selv været med til at modvirke dem i Norge.

tidige konger, Sigurd og Ring, Regner Lodbrok og Harald (Klak). Regner blev, vi véd ikke hvorfor — måske i følge med hele ættens strålende navn i den påfølgende vikingetid — en af skaldekvadenes yndlingshelte, hvem de snart fik tillagt en uendelig mængde vidunderlige gærninger og hærtog, der aldrig har fundet sted i virkeligheden. Da slægtskabsforholdene, som vi tilfældigvis tildels kender udenlandsfra, glemtes, holdt man sig til kongelisten, som om den var ættetal, tænkte, han måtte være en af forgængernes sön, og gjorde ham på slump, snart til Sigurds, snart til Rings, begge dele lige urigtigt.

Om hidhørende danske kilder er nu at mærke:

Det rene danske sagn, naturligvis i sen og udartet skikkelse, men uden indblanding af fremmede efterretninger, giver Sakse (Müllers udgave s. 438—464).

Også Sven Ågesen (Lgbk. I 48) er upåvirket af fremmede, men tier om vedkommende konger. Han nævner blot Siward, Regner Lothbroks sön, som han vil vide erobrede Danmark.

Kongelisterne no. V—IX (Lgbk. I 15—34) leverer hidhørende navne, tildels med korte efterretninger.

Ry klosters årbøger (= „chronicon Erici regis". Lgbk. I 156—157. — gammeldansk oversættelse udgivet i ny danske magazin V.) og rimkrønniken Molbechs udgave v. 2525—2775) giver Sagnet sammenarbejdet med tyske efterretninger, lånt fra Adam af Bremen.

Lundske årbøger (= „annales Esromenses". Lgbk. I 227—229) har ikke sagnet, men udskriver Adam I 16. 17. 39. (Pertz VII 291. 298).

Listen no. V (Lgbk. I 16) gör egenlig det samme, men omsætter kongenavnene til de danske former.*

Chronicon anonymi Roskildensis (Lgbk. I 374) følger Adam I 39, og et par engelske efterretninger (Adams Lodparch er bleven til Lothpard).

Brudstykket Lgbk. II 17. mælder kun at „Eric Barn lod Lotbroks sönner hærje Turonia, Francia,

* Listerne no. V. VI. VII og Ry-årbøger har Lothbroki. Kunde være ejeformsendelsen fra Adams „Inguar filius Lodparchi" (I 39). Men når ovenikøbet listerne no. VIII og IX (d. e. de to runelister) har Lodbroghe, Lothbroke, kunde man næsten få tvivl, om det ikke virkelig skulde være navnets oprindelige form?

Saxonia." Forfatteren er mægler. Han ser, Danmark har ikke plads både til Erik Barn og til Lodbroks-sönnerne; men de kan godt enes som gode venner: Erik overtar det indenrigske, og overdrager Lodbroks-sönnerne det udenrigske. — Samme Tanke synes at træde frem i, og måske at være lånt fra, nysnævnte chronicon anonymi Roskildensis; her er ordene imidlertid bleven bragt i urede af en afskriver, og uforståelige.

Der er endnu et par danske krønniker (se Brandt gammeldansk læsebog s. 65. Petersen literaturhistorie I 128); men de er med skam at tale om ikke trykt (idetmindste ikke det jeg véd af). Den i et håndskrift i Stokholm af sælandske lov har Suhm brugt i: tabeller til „kritisk" historie af Danmark. Tavle I. B. 2 viser, at denne krønnike har samme slags tilsætning af tyske efterretninger som Ry-årbøger og rimkrønniken, og ikke giver noget nyt til undersøgelsen.

Altså:

Uvedkommende er: Lund-årbøger. Chronicon anonymi Roskildensis. Brudstykket Lgbk. II 17.

Hovedkilde er Sakse, fordi han giver mest. Ry-årbøger, rimkrønniken, kongelisterne, giver mindre, men er alle fuldgyldige, da de fremmede stykker er sat så mechanisk ind, at man med sin pen kan stryge dem ud, og beholde det danske tilbage.

Endvidere:

De danske kilder viser indbyrdes uoverensstemmelser, men slutter sig alle som én sammen mod de islandske, som de er aldeles uafhængige af.

De danske kilders hovedindhold er snart fortalt:

Sakse, med hvem rimkrønniken stemmer efter fradrag af de fremmede indskud, lader efter Hemming følge „Gøtriks" 2 dattersönner (af forskellige døtre): Syvard i Skåne og Sæland, Ring i Jylland. De kæmper efter 5 års regering mod hinanden, falder begge, følges af *Syvards sön* Regner Lothbrog, der flere gange (s. 444. 448. 459) må fordrive en af Jyder og Skåninger opstillet modkonge Harald. Denne døbes tilsidst hos kejser Ludvig i Mainz*, Regner regerer i mange Tider, og

* Denne udtrykkelige opgift om Mainz kunde måske se usagnagtig ud. Naturligvis var der på Sakses tid i Danmark fremmede, mundtlige,

omkommer på velbekendt måde på et tog mod kong Hella i Britannia.

Ry-klosters årbøger siger: „Henning [læs: Hemming]... sluttede fred med kejseren og fik Ejderen til sit riges grænse [disse ord om fredslutningen er udskreven efter Adam I 16]. Ham fulgte to Konger, Ring og Siward. Ring rådede i Jylland. Siward rådede på øerne. De to konger kæmpede indbyrdes, og faldt tilsidst begge i Kampen mod hinanden; og dem fulgte i regeringen Reyner *Rings sön.* Reyner Lothbroki, han undertvang England, Skotland, Irland, Norge, Sverige, Tyskland, Slavia, Rusland og alle Vesterledens riger" o. s. v. Derpå følger indskud efter Adam I 39. 40. 17, og så først Harald, han der måtte fly til kejser Ludvig.

Kongelisterne giver egenlig ingen yderligere oplysning. Nr. VII (Lgbk. I 22) gör Siward og Ring til brødre, sönner af en Björn; og lader dem følge efter hinanden.

Sakse (men ikke rimkrønniken) skiller sig fra de andre kilder ved at kalde de 2 samkonger, ikke Syvard og Ring, men Syvard Ring og Ring. Det kunde være nöjagtigere opgift end Ry-annalernes og rimkrønnikens, uagtet det jo var mistænkeligt, at den ene konges navn var den andens tilnavn. Det er et af de tilfælde, hvor mistanke unægtelig rejser sig om sporadisk indflydelse af en Islænders meddelelse; for Islænderne kalder Regner Lodbroks fader Sigurd Ring. Men det kunde også være kommet af listeopskrift med randnote (eller note mellem linierne):

hemmingus sivardus ringo regnerus haraldus	& ringo.

„& ringo" det kunde en have skrevet ved for ikke at gå hen og glemme, at han skulde læse Sigurd og Ring, ikke Sigurd Ring;

---

efterretninger, især om kirkelige sager. Sæt endog skriftlige: det vilde atter kun vise, hvor fuldstændig Sakse havde vraget dem. Hvad der aldeles må nægtes, er, at sagnet lyttede efter fremmede kilder, og ligeledes, at Sakse omstøbte sagnene efter fremmede kilder.

og det kunde siden være gået over i andre opskrifter som „Sigurd Ring og Ring“. Eller også kunde slig forvanskning have ytret sig allerede i mundtlig overlevering. Det kan nu ikke mer afgöres.

Listen no. V (Lgbk. I 16) har den omvendte fejl, måske ved fejlhuskning af den forrige: Syward og Syward Ring. Ligeledes no. VII, da den siger: „Siward og efter ham hans broder med tilnavn Ring“. No. VI har kun den ene konge: Siward. Også no. VIII kun Siuarth. No. IX ingen af dem.

Dette stykke af de danske kongelister er nu iøvrigt aldeles rigtigt; og det slag mellem Sigurd og Ring, som det danske sagn mælder om, var et af de störste, om ikke det störste, i Nordens oldtid. Dette, og slægtskabsforholdene, lærer vi af fremmede, næmlig frankiske (karolingiske) forfatteres vidnesbyrd. Vedkommende efterretninger findes første gang i Einhards samtidige pålidelige årbøger, der slutter med år 829. De andre følger ham, og tilföjer i det höjeste en eller anden enkelthed. Til Einhard har vi altså at holde os. Einhard (fød omtrent 770. † 844) var Karl den Stores og Ludvig den Frommes fortrolige ven og rådgiver, deltog som statsmand i de vigtigste foretagender, levede længe ved hoffet, kan have sine efterretninger om Danmark fra Harald (Klak) og andre Danske ved hoffet, ialtfald fra kejserne (Pertz II 426 f. Wattenbach Deutschlands geschichtsquellen im mittelalter s. 103). Det er således ikke muligt at få pålideligere og samtidigere vidne.

Einhard nævner for årene 810—814 følgende danekonger efter Godfred:

Hemmingus
Sigifridus & Anulo
Reginfridus & Herioldus

hvor det er aldeles indlysende, at Sigfrid er = Sivard (Sigurd). Anulo latinsk oversættelse af Ring. Reinfrid = Regner. Heriold (også skrevet Hariold) = Harald.

Hans ord i annalerne under 812 (Pertz I 199 f.) er:

„Og ikke længe efter mældes Dane-kongen Hemmings død. Da Sigifrid, kong Godofrids barnebarn (? nepos), og Anulo, forhenværende kong Heriolds barnebarn (? nepos Herioldi quondam regis) vilde følge ham, og ikke kunde blive enige om, hvem af dem skulde være overkonge (? neque inter eos uter regnare deberet convenire potuisset), samler de hære, leverer slag, kommer begge af dage. Dog sejrede Anulos parti, og gjorde *dennes brødre* Heriold og Reginfrid til sine konger; det overvundne parti fik at rette sig herefter, og nægtede ikke at lade de samme være konger over sig. I det slag skal være falden 10,940 mand. ... Dane-kongerne Hariold og Reginfrid, sender sendemænd til kejseren, beder om fred, og om at deres broder må sendes tilbage til dem."

Derefter under 813:

„Nogle af Frankernes og Saksernes stormænd sendes over floden Albis til Nordmannernes* grænse, for, efter kongernes bön, at slutte fred med dem og give dem deres broder tilbage. Dem kom i samme tal — de var 16 — stormænd af Danernes imøde på aftalt sted; fred stadfæstedes med begge parters ed, og kongernes broder blev dem tilbagegivet. De var dog på den tid ikke hjemme, men draget med hær til Westarfold [d. e. rimeligvis Vestfold ved Viken i Norge], den egn der ligger yderst i deres rige mod nordvest, og vender mod Britanniens nordende, og hvis høvdinger og folk nægtede at lyde dem.

---

* Einhard opfatter alle Skandinaver som en enhed og kalder dem tilsammen Nortmanni, og bruger ikke dette ord i betydning „Nordmænd". Den omstændighed, at vikingehærene var Daner og Nordmænd iflæng, var nok til at fæstne et, allerede i og for sig naturligt sprogbrug: at kalde alle enstalende mænd nord for Frankeriget „Nordmænd". Således siger Einhard i vita Caroli Magni cp. 14: „De Nordmanner som heder Daner" i modsætning til andre Skandinaver; og cp. 12: „Daner og Sveer, som vi kalder Nordmanner". Derfor siger Adam af Bremen IV 12: „Daner og Sveer og de andre folk hinsides Dania kaldes alle af Frankernes historieskrivere Nordmanner", og I 63: „Sveer og Gøter (Gothi), eller Nordmanner, om de bedre kaldes så". Også i England brugtes „Daner" og „Nordmanner" tit iflæng. Munchs påstand, at Nordmanner altid er Nordmænd, at altså Sønderjylland dengang var erobret af Nordmænd, er greben ud af luften.

Efter at de, efter deres undertvingelse, var kommen tilbage, og havde modtaget deres broder, som kejseren havde sendt, samlede kong Godofrids sönner og ikke få af Danernes stormænd, der i længere tid, borte fra fædrelandet, havde levet landflygtige hos Sveerne, allevegnefra tropper, påførte dem krig, fik trindt fra hele Dane-landet tilströmning af skarer af landsmænd, leverede dem slag, og drev dem også uden stor möje ud af riget"*.

Derefter under 814:

„Dane-kongerne Hariold og Reginfrid, der forrige år var slået og drevet ud af riget af Godofrids sönner, forstærkede sig og påførte dèm igen krig. I den kamp faldt både Reginfrid og én af Godofrids sönner, den ældste. Så tabte Hariold modet, kom til kejseren, og overgav sig i hans hænder. Denne optog ham, og bød ham gå til Saksen og bie på gunstig lejlighed til, efter hans bön, at yde ham hjælp."

Derefter under 815:

„Kejseren bød, at Sakser og Abodriter skulde göre sig rede til dette tog, og i den vinter forsøgtes to gange, om man kunde gå over Elben, men da, ved pludseligt væromslag til tø, flodens is løstes, blev foretagendet ugjort, til endelig efter vinterens udløb, omtrent midt i Mai måned, gunstig leilighed til tog vinkede. Da kommer, efter befaling, alle saksiske grever og alle Abodriternes tropper med kejserens hærfører (legatus) Baldric, for at yde Hariold hjælp, over floden Ægidora ind i Nordmannernes land, kaldt Sinlendi [sydligste del af Jylland], og drog derfra og lejrede sig den 7de dag på et sted der heder ... ved havets bred; der blev de 3 dage i lejr; og da Godofrids sönner, der med mange tropper og samlet flåde på 200 skibe lå ligeoverfor dem (contra eos) på en ø en halv mils vej (? tribus milibus) fra fastlandet, ikke torde give sig i lag med dem, ødelagde de trindtom

---

* De tyede til Abotriterne, ifølge chronicon Moissiacense under 813 (Pertz II 259): „Derefter kom Godofreds sönner og uddrev Heriold, Reganfred, og Aming af deres rige; og de flyede til Abdriterne" (usque ad Abdriti. Efter en anden læsemåde — Pertz I 311 — usque ad abdita, d. e. til fjærne egne.?).

de tilstødende herreder (pagi), tog 40 gisler af indbyggerne, og vendte tilbage til Saksen til kejseren."

I de følgende år mældes om de videre stridigheder mellem Harald og Godfreds sönner.

Af Einhard lærer vi da: *Regner var hverken sön af Sigurd eller af Ring*, havde Harald, der var hans broder, til medkonge, men ikke til modkonge, regerede ikke over et år, og faldt i Danmark. — Sagnet om hans død i England er det let at forklare sig. Rimelig var det søkonger af hans æt, der ved 870 indtog det nordøstlige England; skaldene vidste ingen bedre grund at udtænke end faderhævn. Endog sönner af ham kunde været hovedførere dengang: når Regner faldt 814, kan börn af ham, dengang små, være under 60 år gamle 870, og en enkelt endnu være med på tog henved 880, ja senere, om det skulde været. Imidlertid har vi kun sagn for, at Ivar og Ubbe var Lodbroks sönner; de samtidige, eller dog noget nær samtidige, engelske efterretninger nævner ikke faderen.

Blandt de frankiske forfattere, der gengiver Einhards beretning, er Enhard, i den del af årbøgerne fra Fulda, som han affattede ved 838. Han giver, efter Einhard, følgende uddrag (Pertz I 355) under 812:

„Da efter Dane-kongen Hemmings død Sigifrid, kong Godafrids barnebarn (nepos), og Anulo, Heriolds barnebarn (nepos), vilde følge ham i regeringen, og ikke kunde blive enige om overherredømmet (cum inter eos de primatu convenire non posset), leverer de slag og kommer begge af dage. Dog vandt Anulos parti sejr, og gjorde hans brødre Heriold og Reginfrid til sine konger, hvori det overvundne parti fik at finde sig. I det slag skal 10,840 mand være falden." — Det øvrige af Einhards fortælling 812, 813, 814 er udeladt, altså *tales, NB., ikke om Reinfrids død.* — Af Einhards beretning under 815 gives følgende uddrag: „Frankernes hær udsendes af kejser Hludowic for at yde Dane-kongen Heriold hjælp mod Godafrids sönner;

da fjenderne ikke torde give sig i lag med den, ødelagde den trindtom de tilstødende herreder, tog 40 gisler af indbyggerne, og vendte tilbage."

Disse ord i Fulda-annalerne måtte jeg udskrive, fordi Adam af Bremen har brugt dem.

Hermed forholder det sig således: Fulda-annalerne er af 5 forfattere ført til år 901. En afskrift af dem, rimelig med enkelte tilföjelser, som ikke står i den text, vi har, og med fortsættelse til 911, brugte Adam, og citerer den under navn af „hystoria Francorum" (NB. forskellig fra „gesta Francorum", som han henholder sig til I 39). Han har öjensynlig ikke haft Einhards annaler, men vel hans vita Caroli, der imidlertid ikke omtaler de 5 nævnte Dane-konger. (Lappenbergs fortale i Pertz VII 268 og note til Adam I 17*. J. Asmussen de fontibus Adami Bremensis s. 21. 52). Adams fortælling I 17 er:

„Da efter Dane-kongen Hemmings død Sigafrid og Anulo, *Godafrids barnebörn* (nepotes) ikke kunde blive enige om overherredömmet (cum inter se de primatu regni convenire non possent), kæmpede de i slag (praelio sceptrum diviserunt), i hvilket sammenstød 11,000 mennesker dræbtes og begge konger faldt. Anulos parti vandt en blodig sejr, og satte Reginfrid og Harald til regeringen [NB. disses slægtskabsforhold forties]. Og snart *blev Reginfrid uddreven af Harald, og øvede med sømagt søroverhåndværk.* Harald indgik forbund med kejseren. Frankernes historie udfører dette fuldstændigere." — Det nærmest påfølgende i Fulda-annalerne under 815, om Frankernes hærtog for at hjælpe Harald mod Godfreds sönner, forbigår Adam, og nævner først ved senere tid, mellem 820 og 830, striden mellem Harald og Godfreds sönner.

---

* Lappenbergs udførligere afhandling i archiv für ältere deutsche geschichtskunde VI, har jeg ikke kunnet få fat på i den tid jeg har været ved dette arbejde.

Hvorledes dette fabricat er lavet, er til at tage og føle på: fabricanten brugte 1) nysfremførte sted i Fulda-annalerne, 2) det danske sagn. Dansk indflydelse mærkes allerede, når man finder det tyske navn Heriold (egenlig Heri-walt, hærfører, des heres walter) omsat til den danske form Har-ald (med uomlydt a). — Af det danske sagn fik fabricanten: 1) den (rimeligvis falske) efterretning, at også Anulo (Ring) skulde være Godfreds „nepos"; det optog han. Det kunde i og for sig forenes med, at han var en Heriolds „nepos", da nepos er sönnesön og dattersön og frænde. For sikkerheds skyld udelod han dog Fulda-annalernes „Herioldi nepos". 2) den falske efterretning, at Harald og Regner var modkonger, ikke blot samkonger; det optog han. Men for sikkerheds skyld udelod han Fulda-annalernes ord „hans brødre"; han syntes, de borde ikke være brødre, når de kæmpede mod hinanden. 3) den efterretning, at Regner var vældig viking; det optog han. 4) den falske efterretning, at Regner regerede længe, og uddrev Harald. Det optog han ikke; for han så af annalerne, og af Remberts vita Ansgarii, at dét var umuligt. Derimod så han, at Fulda-annalerne 815 nævnte Harald alene, uden Reinfrid, og at Harald længe blev ved at spille rolle. Nu vendte han bare om på historien: Han lod Harald uddrive Reinfrid; var der ikke plads i Danmark til kong Reinfrid, ude på søen var der plads nok til vikingen. På den måde kunde han beholde Godfreds sönner, og Haralds lange strid med dem; det var noget, han aldrig havde haft mod til at udelade. — Fulda-annalernes beretning om Frankernes tog allerede 815 for at hjælpe Harald mod Godfreds sönner kunde Adam springe over, da den lå fjærnt fra hans æmne. Fabricanten, enten det nu var Adam, eller compilator af „hystoria Francorum", kunde have bestemt grund til at springe den over: han kunde være bange for at røre ved noget, han ikke tydelig så, hvorledes skulde föjes ind i fabricatet.

Altså går, som sædvanlig, Adams fortælling rent ud, er os aldeles uvedkommende. Han er ikke historisk kilde, hvor vi

har Einhard og Rembert (777—865). Selv om vi ikke kunde have vist, hvorledes fortællingen var lavet, gik den ud alligevel. For når vi først har et samtidigt vidnesbyrd af den art som Einhards, bliver det aldeles ligegyldigt, hvad en skriver over de 250 år efter. At den vilde redde mere af det danske sagn, er os danske ligegyldigt; oldsagnenes værd afhænger ikke af, hvor mange procent historie de indeholder. Sagnene i Islændernes optegnelse har større værd end i Sakses, selv om de skulde fjærne sig mere fra historien.

Vi får altså ikke hos Adam nyt bidrag til historien, som da fornuftigvis heller ikke kunde væntes. Men vi får bidrag til kildernes historie. — Vi har kun 2 kilder til Regners og hans tids historie: 1) frankiske efterretninger, nærmest Einhard 2) *danske* sagn, hvoraf historikeren dog ikke kan bruge andet, end hvad Einhard stadfæster. Hertil kommer med hensyn til ættens historie udenlands 3) de angelsaksiske årbøgers efterretning om Ingwair og Ubba, der med al ret tages med. Alt det øvrige er afledte efterretninger og udskrifter, hvis original haves, eller fabricater, og falder bort tilhobe. — Hvad vi nu lærer af fabricatet hos Adam, er: Det danske sagn om Sivard og Ring, Regner Lodbrok og Harald, er så langt fra på Sakses tid at være påvirket af tyske efterretninger, at det tværtimod: 1) allerede för fabricantens tid, altså mindst för Adams tid, havde nåt væsenlig samme skikkelse, hvori det findes på Sakses tid, hvormed stemmer, at det ligeledes er forplantet til Norge og Island i oprindelig samme skikkelse, ja endog med samme småtræk i det enkelte. 2) endog lige omvendt har påvirket tyske forfattere, idet de tyske efterretninger er omdannet ved fabricanten efter danske, og derved naturligvis gjort ubrugelige. — Hvor gammelt vidnesbyrd vi herved får om det danske sagns tilværelse, og dermed om dets uafhængighed af tyske kilder, afhænger af, hvem fabricanten er. Det kan være Adam: han var i Danmark, og tålte med Sven Estridsen, ved 1070, og skrev inden 1076. Det kan være compilator af „hystoria Francorum“; for det danske sagn kunde lige så let nå til ham som

til Adam; om ham kan vi ikke vide mere, end at han falder mellem 911 og Adams tid.

Spör vi nu hvem fabricanten snarest er, så har vi ingen bevis for, at det er compilator af „hystoria Francorum"; idetmindste véd jeg ikke af, og kan ikke finde underretning om, at noget skrift för Adam gör også Anulo til „Godfreds nepos" og Reinfrid til søkonge udjaget af Harald; og dog kunde det så let være sket, at en anden för Adam havde udskrevet „hystoria Francorum", og kunde have mældt sligt, hvis han fandt det i den. Men ved nærmere eftersyn falder endog hele mistanken over på magister Adam, og det ikke blot fordi ingen var nærmere end han til at bruge danske efterretninger. Adams slutningsord er: „hystoria Francorum fortæller dette udförligere". Men når vi sammenholder stedet hos Adam med stedet i Fuldaannalerne, så finder vi, at han har det samme som de, + det danske, og ÷ 4 ord, næmlig „Herioldi nepos" og „fratres ejus" (hans brødre), og ÷ ytringen: „hvori det overvundne parti fik at finde sig". Altså kunde „hystoria Francorum", som ligger imellem, kun have haft virkelig „udförligere" beretning i det, som skulde være lånt fra en anden kilde end Fuldaannalerne (næmlig det danske sagn). Men det ser så mistænkeligt ud, at man må tro, at „hystoria Francorum" ikke har haft et ord mere end Fulda-annalerne, og at Adams ord „udförligere" sigter til, at hán selv, for at få fabricatet istand — og det er altid en fornöjelse at få et fabricat istand — har udeladt: „Herioldi nepos", „fratres ejus", og beretningen under år 815. — Men ser det så galt ud på dette sted, så kan vi aldrig bruge Adam, hvor vi ikke kan controllere ham. Stedet I 39, hvor han kalder Inguar „Lodparchs sön" falder altså fra; for vi ser nu, at han efter al rimelighed er mand for at citere „gesta Francorum", og tie med, om han andenstedsfra satte til „Lodparchs sön", eller endog „Inguar Lodparchs sön".*

* Formen „Inguar" kunde tyde på engelsk kilde, Adams „gesta Anglorum" (I 41. II 22). „Lodbroks sön" kunde måske være leveret sammestedsfra, men også af det danske sagn, hvis man vil forud-

Da han endvidere var höjtysk af fødsel, altså ikke kunde skelne p og b, så kunde endog formen Lodparch, en vanskabning i ægte höjtysk stil, skyldes ham selv..

Men i ethvert tilfælde, over Adam slår vi streg. Vi beholder til at controllere det danske sagn om Sivard og Ring, Regner Lodbrok og Harald, egenlig kun Einhards årbøger alene.

F. C. Dahlmann (geschichte von Dännemark I 19. 26) holder sig også til Einhard alene, og spör ikke efter senere versioner, men lukker öjet for den indlysende og uafviselige samklang mellem det danske sagn og Einhard; det er let at se hvorfor: denne uhildede vældige kritiker, som ikke lader sig „irre machen" ved nogen overleveret fordom, han har en barnagtig forestilling om at yde Slesvig-Holstenismen vældig bistand derved; det ligger ham på hjærte at få lavet 2 antediluvianske riger: das Ostreich oder Dännemark (s. 66), hvor han huser de danske sagnkonger af Lodbrok-ætten, og das Westreich oder Jütland — det er udlagt: Schleswig-Holstein in seiner urgeschichtlichen und naturgeschichtlichen auszdenung — som de konger, Einhard og de andre udenlandske kilder nævner, må nöjes med.

Samme fabricat har de nordiske historikere (undtagen Bredsdorff, og efter ham P. E. Müller i noterne til Sakse), men af mindre politiske hensyn: ellers kan sagnenes særlig islandske, eller rettere norske, omstøbning ikke gælde som historie, og genealogiernes ærlige navn ikke frælses. Vindingen er endda tarvelig nok: samme sagn lader Lodbrok-ætten eje hele Danmark (flds I 376. 387. 345. 290). For at frælse det islandske sagn, oprettes et øst- og et vest-rige til trods for sagnet.

---

sætte, at Adam på egen hånd fandt, at Ingvar og Ivar var én person; det danske sagn vilde næmlig have givet ham formen Ivar.

P. A. Munch overbyder endda de andre langt i ædruelig kritik: han opretter et „vestfoldsk-sønderjysk kongerige“ (I 377 f.) til Godfred, Hemming, Sigfrid og Anulo, Reinfrid og Heriold, og lader Lodbrok-ætten værne om resten og om overhöjheden, så godt de kan. Se således er det, en kritisk historiker skal bære sig ad: aldrig lave noget ud af sin egen phantasi, ikke så meget som et ganske lille bitte kongerige, men kun opstille, hvad der kan documenteres lige ud af kilderne; og når vi vil være retfærdige, så kan vi fra dem ikke skaffe Godfred og hans efterfølgere mere end landet lige ved Ejderen, og Vestfold (Westarfold hos Einhard); med resten lader vi ikke phantasien drive sit spil.

De allerfleste fremmede efterretninger om Norden för 1070, som danske kilder fra middelalderen optager, er lånt fra Adam af Bremen (smlgn. Usinger die dänischen annalen und chroniken des mittelalters. 1861. s. 15. 21. 40. 49. 72). Adams historie om Reinfrid, og ejendommelige opfindelse, Reinfrids uddrivelse ved Harald, er også optaget. De Lundske årbøger (Lgbk. I 227—228) udskriver Adam I 17, og giver ikke sagnet i sin indfødte skikkelse; kun indskyder de imellem Adams ord den bemærkning, at Anulo og Sigafrid kæmpede X år (fordobling af Sakses V år), og Reginfrid og Harald IX år. Ved udskriften efter Adam sætter de år: DCCCIII, som må betyde Hemmings dødsår, naturligvis urigtigt; hvor de har det fra, véd jeg ikke, og det kan være aldeles ligegyldigt. I henhold hertil gentar de nu samvittighedsfuldt under år DCCCXXI (d e. X + IX år efter, begyndelsesåret talt med): „I dette år blev Reginfrid uddreven, og Harald indgik forbund med kejseren“. Det er tilfredsstillende at se, hvorledes menneskeslægten stadig går frem i kundskab (og det til den dag idag); efterfølgeren véd altid mere end forgængeren.

Endvidere optages Adams beretning, med de samme til-

föjelser om de X og IX år, i Ry-årbøger (Lgbk. I 156—157), men uden at blive vár, at Sigafrid, Anulo, Reginfrid er = Sivard, Ring, Regner. Nu er det klart, at man kan tælle på knapperne, om man vil stille jævnsides eller ovenpå hinanden; begge dele er lige skarpsindig combination. I 19de árh. vælges det første. I 13de—15de árh. havde man ingen brug for „das Ostreich und das Westreich", og ikke mindste nys om hvad der stod i islandske skindbøger, og valte derfor det sidste: Ry-årbøger slår den danske kongerække og Adams sammen til følgende ny:

Hemming
Ring & Siwardus
Reyner Lothbroki
Ingvar filius Lothbroki (Adam I 39)
Sywardus
Anulo & Sigefridus
Reinfridus & Haraldus } (Adam I 17).

Samme fabricat har rimkrønniken.

Inden vi opgör regningen, denne simple lette regning, ført tilbage til 2 störrelser, vil vi endnu et öjeblik efterse et par poster, uagtet vi véd, de går ud.

Einhard kalder Anulo: „nepos Herioldi quondam regis". Forhenværende kong Harald er aldeles ukendt. „Nepos" i de tiders latin er: sönnesön, dattersön, brodersön, søstersön, frænde. Det kunde været „en uvurderlig efterretning"; for friere hænder kan man ikke vel have. Her bydes lejlighed til at tjæne menneskeheden med endnu en tidsbestemmelse for Bråvalla-slaget, endnu et „pålideligt" oldhistorisk „resultat" på genealogisk grundvold. Ring, sejrherren på Bråvolle, var efter sagnet søstersön (efter islandsk forfalskning brodersön) af Harald Hildetan; se: Sakse s. 367; rimkrønniken v. 1716; kongeliste

no. VII (Lgbk. I 28). Andre kongelister, og Ry-årbøger (Lgbk. I 154) nöjes med ubestemt at sige: „Ring nepos Haraldi“. Rings fader nævnes af Sakse: Ingeld sveakonge.* Hvem skulde forbyde os at göre „Herioldus quondam rex“ til Harald Hildetan? Ja Islænderne forbyder det jo ganske vist, og Sakse ligeså. Men alligevel, friheden i disse ting er uindskrænket. Suhm (VII 513. VIII 519) synes uenig med sig selv, men forkaster det dog. På denne måde kunde, hvem der har brug for det, få „folkekampen på Bråvallahede“, lad os sige omtrent ved 800. — Alvorlig talt, jeg begynder næsten selv at tro, at der kunde ligge et vink i dette sammentræf; men det kunde næmt blive et ganske andet.**

Sakse gör Regner Lodbrok til sön af Sivard, eller efter för forklaret forvanskning, „Sivard Ring“. Han giver ham til

---

* Indskuddet cp. 61 i Olav Tryggvesöns saga (fmns. I 110) synes at fri sig for denne Ingild (hvem Islænderne ikke havde brug for, efter at de, eller Nordmændene, havde skaffet Ring ny forældre) ved at flytte ham helt over til England. Idetmindste får de fat i en Ingild dèr på så löjerlig måde, at man har lov til at gætte på, at de ønskede ham fjærnet fra et andet sted i fortællingen Det gik således til: de angelsaksiske kongegenealogier indførtes til Island, hvor de brugtes ved fabricationen af langfedgatal (Munch I 352), og af forfatteren til cp. 61 f. i Olav Tr. s. Han fandt i dem, blandt Alfred den Stores forfædre: „Eava, sön af Eoppa, sön af Ingild“ († 718) (se: mon. Brit. I 326. 348. 468. 512. 633. Lappenberg I tavle C). Dem gjorde han på slump til konger i Nordhumberland, lod Ring, sejrherren på Bråvol, fratage de to sidstnævnte Nordhumberland, og fælde dem. Men de var prinser i Westsex! Ingild hensov rolig 718 (mon. Brit. I 326)! Eoppa omsætter han urigtig til Ubbe, men lader Eava stå i angelsaksisk form, som det stod i den engelske genealogi! I cp. 63 lader han samme Rings sönnesön dræbe St. Edmund (870)! — I dette jammerlige plumpe munkefabricat ser de nordiske historikere, jeg tror sandelig allesammen, og endnu Munch (I 279. 281), dog ikke Bredsdorff (skand. lit. s. skr. XXIII 290), mærkværdig samklang mellem islandsk og engelsk overlevering! — Nordhumberland, hvor Beda endte sin historie 731, glad ved landets fred og ro (V 23: „qua adridente pace ac serenitate temporum“ d. e.: „nu da fred og rolige tider smiler til os“!), det fik ny konger fra Westsex, det tog Svensken 718, uden at Beda mærkede til slige småting! Troen er stor udi Israel.

** Kuniks lære (bulletin hist.-phil. de l'acadèmie de St. Pétersbourg. t. VII. 1850) om „Anulos vater Siegfrid Halfdan, das geschlecht der Halfdaniden“ o. s. v. tar jeg ikke hensyn til, da den hviler på fejl oversættelse af annales Laurissenses 782: „illuc convenerunt Nordmanni missi Sigifridi regis id est Halptani cum sociis suis“. K. tar Halptani for ejeform; det er nævneform, regelret oldtysk form for Halvdan, navn på en af Sigifrids sendemænd.

farfader en Nordmand, eller en dansk høvding over et erobret landskab i Norge, og „af samme navn“ (s. 439: Syvardus cognomento Ring, quem ejusdem nominis pater, Norvagiæ dux, olim ex Gotrici filia susceperat“ d. e. „Syvard med tilnavn Ring, som hans fader, høvding i Norge, havde med Gøtriks datter“). Af disse ord ses ikke, om bedstefaderen også havde samme tilnavn, d. e. om han hed Sivard eller Sivard Ring. s. 441 heder han blot Syvard. — Alt dette, og hvad videre gisninger og combinationer en kunde væve dertil, falder rent bort, da vi af Einhard lærer, at Regner ikke var søn af Sivard, men broder til Ring.

Kongerækken: „Hemming. Sigurd og Ring. Regner og Harald“ får at stå fast. Man kender ingenting, som strider imod den eller gör den tvivlsom. At den Regner, som er Sigurds og Rings efterfølger, Rings broder, har ført tilnavnet Lodbrok, kan vi lade gælde på sagnets ord. Alle danske kilder er enige heri. Og det norsk-islandske sagn har håndgribelig fortalt sagen oprindelig på selvsamme måde. Den normanniske overlevering, så vidt vi kender den, indeholder ikke andet, end hvad der stemmer hermed. Vi kan være vis på, at således er det fælles-nordiske sagns oprindelige skikkelse. Vi har aldeles ingen gyldig grund til at forandre noget heri. Alligevel, det er kun et sagn, og kun 1 sagn (det fælles-nordiske), der giver denne Regner tilnavnet Lodbrok. Er der nogen, som ikke vil respectere det, og i hvis kram det passer at skille „Lodbrok“ fra denne Regner, i henhold til sagnpoesiens friheder med at overføre tilnavne og begivenheder fra en person til en anden, så kan vi lige så lidt give beviser imod ham, som han for sig, og vi får at lade ham göre sig så lystig han vil. Den uindskrænkede frihed har altid en udvej; der kan ikke lukkes for den; med de uendelige gisninger og combinationer vil den nordiske oldhistories dyrkere velsigne menneskeheden, så længe verden står. Men det gad jeg endnu set, hvilken rettroende

der kan göre den islandske om-redaction af sagnene til historie ved hjælp af „Lodbrok", når jeg først har tvunget ham til at lade *„Regner Sigurds og Rings efterfølger"* stå.

Opgörelse:

Nu har vi set, hvad de nordiske kilder siger, og de fremmede. Og således står sagen: det *danske* sagn stemmer i hovedsagen, i det punct hvorom undersøgelsen her drejer sig, i det punct som skal afgöre, om det islandske sagn er historie, i det punct stemmer det danske sagn med samtidige troværdige udenlandske efterretninger. Noget samtidigere end Einhard, og noget uafhængigere af Einhard end det danske (det fællesnordiske) sagn, kan ikke tænkes.* Vi kan nu uden letsindighed

---

* Herom, om uafhængighed af tyske kilder, er Müller (III 250. 255), Velschow (LXV), Dahlmann (forsch.: I 190) enige for Sakses vedkommende. Velschow afviser med rette den mistanke, Dahlmann får om, at Sakse skulde, ikke være afhængig af, men have set Einhards vita Caroli Magni (der, NB., ikke mæler om Hemming, Sigfrid og Anulo, Reinfrid og Heriold), fordi dette vita cp. 14 (Pertz II 450) siger, at Godfred blev „a *proprio satellite* interfectus"; og Sakse s. 438: „*proprii satellitis* insidiis circumventus ferro domesticæ fraudis interiit". Godfred faldt for „sin egen hirdmand"; det er skær historisk sandhed; hvorledes skulde det gives på latin uden ved „proprius satelles"? Lige så godt kunde en falde på at lade de danske kongelister, der nöjes med ubestemt at sige: „Haraldus Hildetan et *nepos* ejus Ring" udskrives efter Einhards: „Anulo *nepos* Herioldi quondam regis" (i annalerne). Einhards annaler (og det er kun dem, ikke vita Caroli, der kunde øvet indflydelse på historien om Regner) har næppe været kendt i Danmark i middelalderen. — Derimod gör jeg selv opmærksom på, at i ordene, Sakse s. 435: „Gotricus qui et Godefridus est appellatus", idetmindste det indskudte *e* viser fremmed indflydelse. Men da vi ingen håndskrifter har, må vi lade stå hen, om „qui et G. est apellatus" er Sakses egne ord, eller en andens randnote; og i første tilfælde, om det var taget fra en kilde; der kunde øye indflydelse på historien om Regner. Man kan altså ikke bygge nogetsomhelst herpå. — Ovenikøbet viser, som för forklaret, stedet hos Adam I 17, at det danske sagns hovedtræk er ældre end Adams tid. Og både hovedtræk og småtræk er ældre end den tid, sagnet kom til Norge; og det var en meget gammel tid.

Ja Sakse, han sporte efter de kedsommelige, ulæselige, tyske kilder; den skikkelige bogorm, han studerede Einhard! Han lader først Hemming slutte fred med Ludvig den Fromme, siden Regner Lodbrok mørbanke Karl den Store, kender ikke Godfreds forgænger Sigfrid, indskyder Godfreds sön Olav mellem Godfred og Hemming, lader Syvard og Ring råde mindst 5 år, Regner være sön af Syvard, råde mangfoldige år, og falde i England, kender ikke Godfreds sejre over Abotriterne, ingen kamp mellem Harald og Godfreds sönner! o. s. v.

vælte alle samvittighedsscrupler af os over de andre kilders værd: om de svenske kongelister er ubrugelige; om Are-Frode følger egen gisning; om Adam af Bremen laver sine egne historier; om de angelsaksiske årbøger siger for lidt; om den normanniske overlevering snarere kun bliver nyt vidnesbyrd om det fælles-nordiske sagn end om begivenhederne, næmlig på selvsamme måde, som islandske sagaers overensstemmelse med danske oldsagn ikke er nyt vidnesbyrd til dansk historie, men til danske sagns historie. Disse samvittighedsscrupler kan vi lette af os: det eneste sagn, som det var værdt at lytte efter, det indenlandske, og de eneste vidnesbyrd af fuld vægt, de frankiske, deriblandt den samtidige statsmands, som færdedes der, hvor de fordrevne danske førster, og de sejrendes udsendinge og gisler opholdt sig, stemmer bedre, end sagn og historie næsten nogensinde gör, som kommer af, at dette sagn henhører til sagntidens slutning, overgangstiden til den historiske. Det er nok til at sige: Der er ingen strid mellem de *nordiske* kilder og de fremmede.

„Den galning som dèr fusker os i faget! han taler om ingen strid mellem nordiske og fremmede kilder, og glemmer de pålideligste efterretninger til hele Nordens historie.“

Hvad gör da Are Frode, som var med at give disse pålideligste efterretninger? han slår selv streg over dem; han sætter Ragnar Lodbroks sönner ved 870, som er uforeneligt med de samme pålideligste efterretninger.

Og hvad gör de pålideligste kilder? Skulde det være sagt för — som jeg ikke véd af — så har det ikke hjulpet, og må siges igen, til det hjælper; det er næsten lige utroligt, at det ikke skulde være sagt, og at det ikke skulde have hjulpet. Ja hvad mon de gör? Hvorledes kom hin ærværdige mand fra saga-øen til sin 4de familiekrønnike?

þá Sigurðr ok Hringr
þá Ragnar Loðbrók
þá Sigurðr ormr í auga

således skulde sagnets kongeliste huskes. Naturligvis glemmes „ok", glemmes, at listen ikke er genealogi, og han får ud: Ragnar Lodbrok „Sigurd Rings" sön. De streger kan en Nordmand have spillet ham, eller en Dansk; lige meget. De 2 fælder var ikke til at undgå. Således var stykkerne i ämnet lagt, at dét måtte blive sagnets vækst. Vi har her netop lærerigt exempel på sagnudvikling (eller -indvikling).

Videre. Tilnavnet „Orm i Öje", just ved en Sigurd, kunde ikke andet end kalde Sigurd, ormen Favnes bane, i minde. Straks griber en tjænstivrig norsk hofskald lejligheden til at forherlige Ragnars æt. Således kom Ragnar til fornemt parti, Sigurd Orm i Öje til bedstefader, eller rettere 2 bedstefædre, at opkaldes efter, og sagnpoesien til en af sine bedste berigelser. Lærerigere exempel på sagnvækst kan ikke tænkes.

Men det værste er tilbage. Samme norske hofskald havde en embedsbroder, der ikke vilde göre mindre. Kortene var spillet ham ihænde ved at skaffe Ragnar Lodbrok en Ring til fader, rigtignok en „Sigurd Ring", men det hindrede ikke; digterne tör ikke være pedanter; et „Sigurd" for meget kan ikke stanse phantasiens spring. Han vilde ikke göre mindre. Nu falder en vise ham ind, indført, og vel sagtens nylig indført, fra Danmark til Norge (under dansk overherredömme ved Viken?), visen om Harald Hildetans fald i kampen mod sin frænde Ring, Svea-konge. Mulig huskede han endog noget om, at denne her, af 2 konger lavede, „Sigurd Ring, Ragnar Lodbroks fader" ligeledes skulde have haft en frænde Harald (smlgn. Einhards: „Anulo nepos Herioldi quondam regis"); imidlertid, så meget havde han ikke engang behøvet. Uden videre gör han sin „Sigurd Ring" til samme mand som visens Ring, sejrherren på Bråvol. *Og hàn hed ikke Sigurd Ring!!! og hàn havde ikke nogen sön der hed Regner!!!* Hvor véd Sakse af det, eller årbøgerne, eller rimkrønniken, eller kongelisterne, eller — den

danske vise, som forfatteren til sögubrot brugte (i cp. 7—9)? det er kun hvor han taler i sit eget navn (i cp. 10), at han har „Sigurd Ring"; ellers kalder endog han sejrherren på Bråvol blot Ring.

Men med de par udpyntninger og rettelser levede sagnet videre i Norge, og Island, og Færøerne (se: Hammershaimbs færøske kvæder 2det hæfte = nordiske oldskrifter ved nordisk literatur-samfund no. XII s. 61, hvor der i Ragnars táttur v. 22 står „Ragnar kongur sonur Sjúrðar Ring". Og Müllers sagabibliothek II 481). Og de andre skalde vævede fler genealogier til; hvem vilde ikke gærne stamme fra „Sigurd Ring"; det kunde man sagtens få folk til at tro på. — Islænderne var fagmænd i genealogi. Alligevel kunde de ikke passe på. Disse samme „pålidelige slægtregistre" modsiger hverandre så grovt som mulig, på kryds og tværs, i grænseløs, uløselig forvirring.

Se således var det stykke legetöj sat sammen. Dét er de pålideligste kilder til Nordens historie. For deres skyld afvises alle vidnesbyrd, trodses al rimelighed og sandsynlighed. Og end ikke her drister dansk beskedenhed sig til den udåd at tage sit eget.

Den hofskald og genealog som først hittede på den historie, han vidste ikke, hvor mange lærde sager der skulde bygges på den. Han anede ikke, at han hjalp os til året 720 som fast holdepunct i Nordens historie, han som uafvidende blev 2 rigers stifter. Han tænkte ikke på: „Jærnalderens mænd der overvældede bronce-væbnede Goter". Ja, han drömte aldrig om: „Tyske stammer i Danmark kuede af norrøne, Nordgermaner fra Rusland, Khasarernes tryk på folk ved Østersøen, maskineriets store drivefjer, der satte vikingetogene i gang, gautiskgotisk culturkres, gotisk-nordisk blandingssprog, Nordmænd indvandrede over Nordcap, Nordmænd udvandrede til Sønder-

jylland, Halvdaner og Helnorrøner" og alt dette lystige væv. Dét går altsammen samme vej som Runamo-indskriften. Det gör det, ikke blot hvis det er soleklart, at historien om „Ragnar Lodbrok sön af Sigurd Ring sejrherren på Bråvol" er et norsk fabricat (egenlig 2 fabricater), men hvis der er skygge af mistanke derom. For slige bygninger skal ikke blot opføres af ordenlige materialier, og efter andre byggelove end phantasiens; men i det allermindste må det da være vist, at den uundværlige grundvold, de står på, ikke kan drages bort under dem. Ingen er skyldig at modbevise efterretninger fra Christiania, og fra midten af 19de århundrede, om „Nordgermanernes" (d. e. Skandinavernes) indvandring i Norge nordfra (!), og om deres erobring af Danmark i 8de årh. ved „folkekampen på Bråvallahede", når vi ikke engang véd den mindste smule om, at Skandinaverne nogensinde er kommet ind ved en folkevandring. Nogle få colonister på en eller anden ø eller kyst, udgåede fra Nordboers og Tyskes fælles moderfolk, var nok til efterhånden at fylde Norden med deres efterkommere. Give „afgörende beviser" for folkevandringers vej, som man ikke véd om er sket; det var et ægte oldforskerarbejde. Munchs ethnographiske bygning kan vi måske efterse nærmere en anden gang. Her har vi prøvet, om grundvolden ikke glider bort. Det er uheldigt for Munch, at han selv har vist, at hin ærværdige sagamands 3 genealogiske familiekrønniker er håndgribelige røverhistorier; for vil han nu bygge ethnographier på den 4de, eller rettere den 4de og 5te — der er jo kommen 2 til: 1) Ragnar sön af „Sigurd Ring", 2) Ragnar sön af sejrherren på Bråvol — vil han det, *så er han nu skyldig at bevise: at den 4de og den 5te er „det pålideligste i hele Nordens historie"*.

Dèr faldt korthuset. Dèr bier kortene på, hvem der nu vil stille dem op. Börn til den leg bliver der ikke mangel på. Den næste har nu fri hænder til at sætte „folkekampen på Bråvallahede" 720 eller 120, eller om han heller vil 720 f. Chr.

Om denne kamp véd vi ikke mer og ikke mindre, end at der lød en sang om den. Den tilhører aldeles ikke historien. Hvor stor eller lille den var, når og hvor den fandt sted, er umuligt at vide. Et enkelt navn, f. ex. Hildetan, et enkelt træk, f. ex. Odin på den blinde konges vogn, kan fastholdes i årtusender, under ny localisering og indvævning i andre sagn. En liste på kæmper, som den Sakse (s. 377 f.) og sagaen (flds. I 379 f.) giver næsten ordret ens, kan flyttes fra en sang over i en anden, eller tages til mønster, omdigtes med tilsætninger til nyt brug*. Hvad sikkerhed har vi for, at den ikke er lavet efter en, lad os sige f. ex. i en vise om det vældige slag mellem Sigurd og Ring 812, eller det tre dages slag 854, hvor hele den danske kongeæt omkom på et barn nær? Dens alder skönnes af, at den nævner folk fra England, Frisland, Saksland, Vendland. Sakse har ovenikøbet en Jomsborger og en Islænder i Haralds hær, fire Islændere i Rings, på en tid da hverken Jomsvikinger eller Islændere var til**. Dette står nu ikke således i sagaen. Men der torde alligevel være stor mistanke om, at det stod i visen, för den kom til Norge og Island, og at sagamandens kritik er skyld i, at det er fjærnet: de 4 Islændere i Rings hær slettes ud; ellers kom Islænderne til at holde med begge parter; blandt Haralds mænd bliver Islænderens og Jomsborgerens navn stående, men *uden opgivelse om hjemstavn;* slig tidstridighed i Shakespearsk stil havde han ikke ladet stå; han var for godt inde i norske kongesagaer og Jomsvikinge-saga; han havde hørt dem, eller snarere endog læst både dèm og Are Frodes Islændinge-bog. End ikke på den liste glemte Munch at bygge vidtløftige ethnographiske theorier.

Det forstår sig, at en dansk konge eller viking Harald kan

---

* Et lærerigt exempel på, hvorledes slige lister blev til, har vi i det angelsaksiske såkaldte Widsid-kvad.

** Sakse kalder, som bekendt, Island Thyle, lærd brug af hans skolestudier i „classikerne“ (og i Beda?). Dette sted vil Munch (I 271) lade Thyle betyde Thelemarken, som falder bort af sig selv, både fordi det kun er for at frælse visens historiske character, og fordi Sakse såvel som sagaen har Thelemarkerne, 5 navne ens, et andet sted i Rings hær.

være falden ved landgang nær Bråvig i Sverig i kamp mod en svensk høvding Ring, og at skaldene kan have herliggjort hans fald ved at synge, hvorledes han selv stævnede hen at søge døden for at fare til Odin, hvorved de naturlig måtte göre kampen så stor som mulig. De skalde, i hvis hænder ærnnet faldt, skylder vi noget af det ypperste vi kender af sagnpoesi. Men hvis den danske vise mældte sandt ved at lade alle folk om Nord- og Øster-søen tage del, hvis det var en sejr af Sveer og Nordmænd over Daner, hvorved, efter den senere norsk-islandske beretning, Danmark fik ny kongeæt fra Sverig, eller endog, efter Munchs vise, ny befolkning i 8de århundrede, så havde vel et eller andet lille minde holdt sig i Norge eller Sverig; de sejrende var nærmest til at huske sejren; naturligvis vilde minderne i det ene land lyde anderledes end i det andet; og naturligvis vilde enhver give sine egne minder forrang. Men nej; ikke spor til, at Nordmændene havde anden fortælling om kampen end den danske vises; men den kender de ordret. Og Svensken fik først mælding om sin sejr med sort på hvidt, med danske årbøger, på latin, Lund- og Ry-annaler (Munch: kilderne til Sveriges historie i förchristelig tid, i annaler f. n. o. 1850, s. 316. 328), i afskrifter der måske enkelte steder afveg fra dem vi har. Forfatteren til den ældste svenske krønnike kendte ikke det mindste til sin landsmand kong Ring, om hvis stordåd han læste i den danske krønnike, hvorledes Harald Hildetan, og Ubbe, Frise-konge, og 30,000 Daner faldt for ham på Bråvol. Han tog da på slump ud af en svensk kongeliste (den der står i Fants scriptores rerum Svecicarum I 3) en Håkon (forøvrig allerede iforvejen forveksling med et andet navn: Aun; se Munch nævnte sted s. 303. 328), hvis fader var dræbt af Danerne, og som altså havde skellig grund til at tugte dem alvorlig, og gjorde ham til den samme mand som den danske krønnikes Ring (Fant I 243): „Jærundrs son het Hakon unge; han ward konung i Swerige efter sin fader, ok drap konung Harald Hildetan af Danmark, og konung Ubbe af Frisen, i ena strid på... Brawall... der worde de slagne af Danmark, 30,000 friborne

mæn, fore utan andre af Swerige 15,000... som danske krønikan uttrykker". Ældste svenske rimkrønnike optager fabricatet (Fant I 254):

„Hakon Ring Jærunderson:
Jak hafver hæmnat min faders død
a Danom, og giorde dem stora nød;
jak drap konung Harald Hildetan
och konung Ebbe af Frisen med 30,000 friborne man"
o. s. v.

Om måske omvendt rimkrønniken skulde være ældst, og den prosaiske følge den, som Geijer mener (Svea Rikes häfder s. 114 = 86 i udgaven i samlede skrifter), er aldeles ligegyldigt.

Jeg slutter med apostelens faderlige formaning: „ikke at bryde sig om myther og uendelige genealogier" (*μηδε προσεχειν μυθοις και γενεαλογιαις απεραντοις* 1 Tim. I 4). Med den samme begyndte Nordmanden Thjodrek munk, da han for 700 år siden skrev Norges historie („genealogias et infinitas quæstiones devita" cp. 1. Lgbk. V 314). Hans advarsel var spildt på hans landsmænd i 19de århundrede.

II.

Véd vi, at Gorm, Harald Blåtans fader, samlede de danske småriger?

Det skandinaviske „Østrige eller Danmark“ med sagnkongerne, og det både tyske og utyske, hverken danske eller udanske, „Vestrige Jylland eller Jylland og Fyn“ med de historiske konger, faldt altså sammen, så vi, (i mer end én betydning). Et østrige, eller østriger, i 9de århundrede, måtte haft konger, som hverken sagnet eller nogen udenlandsk efterretning kendte til. De moderne ethnographiske hjærnespind får at undvære dette holdepunct. Og de kan undvære det: slige brogede fabricater laves, efter hvilketsomhelst opgivet mønster, ved vilkårligt udvalg af ældre fabricater og af sagnenes chaos; „faste holdepuncter“ bliver her nok af alligevel.

Kong Gorm, Harald Blåtans fader, kan ikke have forenet 2 ældgamle riger i øst og vest, hvert med sin kongeslægt, ikke heller en mængde ældgamle småriger, hvert med sin kongeslægt. Sæt at Islænderne havde haft et sagn herom — det havde Islænderne ikke, men sæt de havde haft det — så fik sagnets historiske værd dog at stå hen; og det fik vel at tie overfor faste, modstridende, kendsgerninger. Og sæt de Danske havde haft samme sagn — det havde de ikke, men lad os tænke os det — så bliver samme sagn i Danmark og på Island ikke til 2 vidnesbyrd, för vi har sikkerhed for, at det danske sagn ikke kom til Island mange tider efter tildragelserne. Sæt

altså, at sagnet lod Gorm samle smårigerne, modstridende kendsgerninger lod sig ikke rokke af et sagn. Og sæt at sagnet mældte rigets samling ved Gorm, og at ikke én kendsgerning stred derimod, så var sagnet os aldeles uvedkommende, så længe til en fast kendsgerning var funden at støtte det til. Historikeren (og ethnographen) lader vidnesbyrd af folk, der levede på tid og sted, hvor de kunde kende tildragelserne, gælde for sandhed, til de er modbevist — ikke fordi han derved når sandheden; for folk lyver, og taler unöjagtigt, og tar fejl, uafladelig; men fordi han ikke kan nå videre — men af sagn lader han hvert ord gælde for sagn, det er ham ét med lögn, til det er bevist. Denne allerførste grundsætning får vi for så vidt ikke brug for her, som der ikke var noget sagn om, at Gorm samlede smårigerne.

Derimod kan Gorm meget vel have samlet Danmark ved at uddrive andre kronprætendenter, eller ved at tage table landstrækninger tilbage fra Nordmænd eller Svenske, snarest da fra Svenske. Han kan altså meget vel have samlet Danmark på samme måde som Valdemar den Store, eller som Valdemar Atterdag, på samme måder som Norge samledes mange gange efter Harald Hårfagre. Det kan han have gjort. Om han har gjort det, derom véd vi ikke et ord. Men hvad han ikke kan have gjort, det er at samle Danmark på samme måde som Harald Hårfagre samlede Norge, ved tilintetgörelse af gamle kongeslægter, hver i sit rige.

Dette er tydelig udtalt af N. Falck i handbuch des Schleswig-Holsteinischen privatrechts I 208: „Så langt vi kender Danmarks ældre historie med sikkerhed, var samtlige provinser forenede til ét rige, hvis konger havde deres sæde i Lejre eller Ledre. Men i ethvert tilfælde er de forskellige stammers forening, og underkuelsen af deres hövdinger, ikke sket først på Gorm den Gamles tid, således som nyere har vedtaget til gunst for en tilfældig ytring hos islandske annalister.“

P. E. Müller, i noterne til Sakse III 279—281, slutter sig så nær til Falck, som troen på hvad han trode Islænderne

havde efterretning om, på nogen måde kan tillade. Efter at have vist, at Snorre ikke har sagt, at Gorm samlede Danmark, slutter han med de ord: „Følgelig mener jeg, at Gorm hverken var den første, der rådede over hele Danmark, ikke heller har overvundet mange småkonger, men at småkongernes magt, der efterhånden aftog i Danmark, på hans tid aldeles knækkedes, efter at de sidste, der var bleven hjemme, var overvundne". Han mener tydelig nok, at „de sidste småkonger" levede på Gorms tid, at riget altså ikke var virkelig ét för ham, at vi har beviser for, at der i 9de århundrede endnu var småriger i ordets egenlige betydning.

Af disse 2 forfatteres ord gör jeg Falcks til mine.

Endnu F. C. Dahlmann (I 59. 67), N. M. Petersen (II 27. 30—31. i 2den udgave), C. F. Allen (håndbog, 5te udg., s. 55), P. A. Munch (I 744—747) lader Gorm samle de danske småriger, hvortil de også var nødt, da de ikke vedkendes, at Lodbrok-ætten og de historiske konger, som de samtidige frankiske kilder omtaler, er ét og ét, som min forrige undersøgelse gik ud på at vise de er. De lader Gorm først være konge i et østrige, og derfra indtage et vestrige, eller vestriger, om ikke desuden andre østriger.

Da jeg nu engang, for ethnographiske undersøgelsers skyld, har indladt mig på spörsmålet om Lodbrok-ættens historie, uagtet den ikke har det mindste med ethnographi at göre, men fordi Munch byggede en ethnographi på den, så bliver det med det samme hensigtsvarende, at jeg fjærner mig endnu et skridt længer fra mine vanlige sysler, og foretager et hurtigt eftersyn af historien om rigets samling ved Gorm, så meget mer, som den historiker, hvis ord jeg netop gör til mine, nærmlig Falck, kun har fremstilt sin opfatning, uden nærmere at udvikle den, og som P. E. Müllers nærmere udvikling, hvis resultat jeg ikke gör til mit, vel kunde føres et kendeligt skridt videre.

Det er Gorm, Harald Blåtans fader, han, som den ene Jællingehöj kastedes efter, hvem historikerne tillægger rigets

samling, den samme, der til kaldes Gorm Gamle, også Gorm Löje (d. e den dovne). För ham nævnes 2 eller 3 andre Gorm'er i 9de årh.: Gorm Fundne Knuts sön, Gorm Engelske, Gorm Barnløse eller Hjemske (heimski d. e. den enfoldige). Se: Petersen II 9. 10. 41. Munch I 375—376. 628—629. 745. Spörsmålene om, hvorvidt sagnene har opløst én person i flere, slået flere sammen til én, eller forvekslet dem, overført tilnavn og gerninger fra den ene til den anden, hører til de „quæstiones infinitæ", som jeg nødig narres ind på. Jeg slipper her rent for dem, ikke blot fordi ingen historiker, så vidt jeg véd, lader nogen anden Gorm, end den historisk sikre person, Harald Blåtans fader, hvem vi gærne kan kalde Gorm „den Gamle", være små其igernes samler, og der heller ikke vel kunde blive tale om nogen anden, men især fordi mit mål er at vise, at ingen rigernes samling kan være sket i 9de årh., og at ingen sagn derom kendes, hvorved spörsmål om sagnets overførelse fra en til en anden falder bort.

Jeg har nu blot at gennemgå hidhørende udsagn, et efter det andet. Om jeg på vejen får lejlighed til at røre ved ethnographiske spörsmål, gör jeg det i al korthed, og opsætter nærmere udførelse til en anden gang.

---

1) Fremmede efterretninger:

Ingen unordisk kilde véd ét ord om småriger eller små其igers samling, end ikke Adam af Bremen, der dog gör sig til af Sven Estridsens meddelelser. Af dem havde han nu ikke bedre hjælp, end at hans efterretninger om denne tid er så godt som ubrugelige. Så meget står dog fast, at Sven ikke har mældt ham noget om rigets samling ved Gorm, om hvem Adam dog ellers har endel at fortælle (I 57. 59. 61); at intet

minde derom levede hos Sakserne; at Adams frankiske kilder tav derom, eller, forsåvidt de ikke nåede så langt ned i tiden (se I 54), tav om flere danerigers tilværelse; ligesom da også hverken Einhard, eller nogen anden frankisk kilde, der er nået til os, véd af flere danske riger at sige. Efterretningerne om Danmark hos Einhard (og i annales Laurissenses) begynder med år 777.

Adam har ovenikøbet ét sted, nærmlig I 54, der ligefrem afviser forestilling om flere ældgamle småriger. Her nævner han flere konger, der i løbet af kort tid havde rådet i Danmark för Gorm, først en *erobrer fra Sverig*: „Olaph Sueonum princeps", der „regerede i Dania *med sine sönner*"; og „*efter* Olaph, i hans sted" en Sigerich, som „*efter kort regering*" mistede riget ved Hardegon Sueins sön, der „kom fra Nortmannia" (d. e. Norge*, ifølge Adams eget talebrug, hvor han ikke optar de frankiske forfatteres, som kalder alle Skandinaver Nordmanner). Efter disse meddelelser gör Adam endnu følgende tilföjelse: „Om af så mange** Danernes konger, ja tyranner [d. e. udenlandske erobrere?], *nogle* regerede sammen, eller den ene levede efter den anden i kort tid, *er uvist.*" Hvad for noget? er det uvist, hvad han fortæller lige foran, aldeles bestemt, at Olaph og hans sönner *regerede sammen*, og fulgtes, *i kort tid efter hinanden*, af Sigerich og Hardegon? Ja ganske rigtig; med tilföjelsen vil han kun udtrykke, at den foregående beretning „*er uvis*". For lige iforvejen, I 50, lader han Olaph, „der kom fra Sueonia, og tog det danske rige [NB. i ental: regnum Danicum] med våbenmagt, og havde mange sönner", afgå ved døden, og *derefter* 2 af sönnerne, Chnob og Gurd, „få riget", åbenbar enten hele faderens rige, Sverig og Dan-

---

* Af Hardegon, der „kom fra Norge", laver Dahlmann (I 68) en Nordmand og en norsk erobring.

** „Så mange" d. e.: Olaph og hans sönner, og Sigerich, og Hardegon. — De i I 39 efter „gesta Francorum" omtalte „andre Danernes eller Nortmannernes konger: Horich, Orwig, Gotafrid, Rudolf, og Inguar Lodparchs sön" fremstilles kun som søkonger, og der mæles ikke om, at de havde med tildragelserne i I 50. 54 at göre.

mark, eller Danmark alene (ikke Sverig alene; for det er hele tiden Danmark, talen gælder). Men her, I 54, lader han Olaph og sönner *regere sammen*, og Sigerich følge *„efter Olaph, i hans sted“*. Se, det var det, Adam ikke vidste, om Olaph og hans sönner regerede *sammen*, eller *i kort tid efter hinanden*; det er det, der *„er uvist“*. Naturligvis, der er måske meget mere uvist. Adam vidste meget lidt. Lad nu den svenske erobring være sandhed, så vidste han måske heller ikke, om hele Danmark indtoges, med andre ord, om den Sigerich, der kom „efter Olaph, i hans sted“, allerede iforvejen havde noget af Danmark; altså: om også Sigerich kunde høre til de „nogle“, som det er uvist om regerede sammen. Endvidere kan tidsbestemmelsen, at alle disse konger, og en Heiligo för dem, rådede efter „det Nortmanniske nederlag“, d. e. slaget ved Løwen 891, være usikker. Endelig er navnene höjst forvanskede. Hvad der altså af hele historien bliver vist, er de 2 slutningsord: „er uvist“. Dog er der én ting til, der bliver aldeles vis: her er ikke fjærneste tanke om 2 eller flere gamle småriger, hvert med sin kongeæt, men om danske hövdinger og svenske erobrere, der reves om riget, og af hvem det „er uvist“ om nogle regerede på engang. Disse „nogle“ kunde jo været en dansk prætendent (Sigerich) på den ene side, svenske på den anden, hver i sin del af riget. Men vil vi holde os til Adams ord, så er disse „nogle, som det er uvist om regerede sammen, eller i kort tid efter hverandre“, kun Olaph og 2 af hans sönner; og det bliver ikke af Adams ord, at vi kan påvise endog blot så meget, som en deling af riget mellem indbyrdes modstandere. — Skulde man nu tro, det var muligt, at nogen af Adams ord: „det er *uvist*, om nogle regerede sammen“, kunde læse sig til, at det var *vist*, der var flere småriger jævnsides, eller et øst- og et vest-rige? — Om småriger, og om øst- og vest-rige, tier Adam, ligesom alle andre.

Dahlmann (I 61) undrer sig naivt over al denne tavshed: „Men det er netop ualmindelig påfaldende, at vi så aldeles ikke

hører ét ord om Danernes østrige (eller mulig flere), så at vi, om vi kun havde de *tyske* annaler, aldeles ikke vilde tro på et sligt". Det er rigtig slemt! For Dahlmanns lovbog tillader ellers ikke de nordiske kilder til oldhistorien at bevise en tøddel om nogen ting, så at et helt rige måtte gå til grunde af mangel på 1 ord at støtte sin tilværelse til. Her nedlader hans ubønhørlige „kritik" sig imidlertid til en höjmodig undtagelse til bedste for „die Inseldänen": de nordiske kilder får lov til at sikre „das ostreich". For „das ostreich" skal sikres. Regner Lodbrok og hans æt får det hædrende hværv at værne om østrigets tilværelse. Hvad værd slige „skarpsindige combinationer" af nordiske og tyske efterretninger har, og hvor sikker østrigets tilværelse bliver ved dem, tror jeg nogenlunde at have oplyst.

Foruden Einhard har vi i 9de årh. endnu et fuldgyldigt vidne, et af dem der „gör sagen vis": Rembert, Ansgars lærling, følgesvend, efterfølger, og levnedsbeskriver. Dahlmann (I 62) sukker over hans forsömmelighed: „*Hvor gærne (!)* havde vi haft at takke Ansgars levnedsbeskriver for en efterretning om østriget, som apostelen sejlede forbi til Sverig." Hvo som tier, samtykker, mener Dahlmann. Hvis Rembert forsömte at give en så vigtig meddelelse, som: „das ostreich er ikke til", så blev det hans egen sag, hvad man bygger på så utilgivelig skødesløshed.

At de konger, Ansgar og Rembert havde at göre med, ejede Sønderjylland, hvor de tillod opførelsen af kirken i Hedeby, er vist. Hvad om nu Rembert virkelig var den, der har en bestemt efterretning om „das ostreich", den aldeles bestemte efterretning, at det ikke var til. Han siger (Pertz II 709. Lgbk. I 469) om den Erik, der faldt 854: Horicus „qui tunc solus monarchiam regni tenebat Danorum" d. e.: Erik „som da var *enehersker i Danernes rige*". Han kender ikke noget „Danernes rige" uden det, Erik ejede. Her kan nu Munch og Dahlmann selv vælge, om „Danernes rige" er Sønderjylland, eller hele Jylland, eller hele Danmark. For „das ostreich oder Dänemark" bliver det ikke. Eller måske Munch går så vidt, at han fore-

drager for os, hvorledes der i vest var et „Dane-rige“, som det, vel at mærke, var grov misforståelse at kalde „Dan-mark“, og i øst et „Dan-mark“, som det, vel at mærke, var grov misforståelse at tro var et „Dane-rige“.

Vi har efterretninger fra England om Danmark og det øvrige Norden i sidste halvdel af 9de årh., meddelte af Alfred den Store (konge 871—901) i hans angelsaksiske oversættelse af Orosius' verdenshistorie. Disse efterretninger fik Alfred af 2 skippere, Nordmanden Ottar (Oht-here i angelsaksisk form), der sejlede fra Skiringssal ved Viken i Norge til Hedeby, og Ulvsten (Wulf-stán), der sejlede fra Hedeby til det nuværende (egenlige) Preussen. Beretningerne om disse to rejser, og om Ottars fra Nordlandene i Norge til Bjarmeland, tilligemed Alfreds korte Tysklands og Skandinaviens geographi, er trykt mange gange, bl. a., med dansk oversættelse, i Rasks samlede afhandlinger I 298 f. — Det var ikke underligt om Alfred havde misforstået, eller ikke nöje husket, en eller anden opgivelse af skipperne, f. ex. havde taget fejl af styrbord og bagbord. Hvem af os havde uden landkort kunnet huske, hvad en skipper i Archipelagus hver gang havde på styrbord og bagbord. En slig beretning er skikket til at lade oldforskerne løbe med limstangen. Alfred siger, at Ottar på vejen fra Norge til Hedeby de 3 første dage havde Danmark på bagbord, åben sø på styrbord. Var Ottar sejlet syd langs Nörrejylland, så havde Alfred husket fejl af styrbord og bagbord. Men Ottar kunde lige så godt sejle syd langs Halland, og så skrås over Kattegat, med pynter af Sæland og Fyn i sigte, til Medelfarsund: så var Halland, Sæland, Fyn de dele af Danmark, han havde til bagbord*. De 2 næste dage gik han gennem Lillebelt, med Jylland, „Sillende“

* Dahlmann I 65 forvansker meningen med vold: han lar Ottar på bagbord have „Dännemark oder das Ostreich“, og på styrbord Jylland, som om dét ikke hørte til Danmark. Men der står jo udtrykkelig, hvad han havde på styrbord: åben sø (Skagerak og Kattegat), og ikke Jylland. Se: Lyngby sønderjysk sproglære s. 8.

(= Einhards Sinlendi, del af Sønderjylland), og nogle af øerne (Als og småøer i beltet) på styrbord, og øer „der hører til Danmark“ på bagbord, og videre ind til Hedeby. — Alfred og hans hjemmelsmænd kalder, ligesom de karolingiske forfattere, Jyderne Daner*, og siger udtrykkelig om Hedeby, at den „hører under Danerne“. Dane-navnet har altså hos Alfred sin sædvanlige udstrækning, indtil Ejder. Og hele dette Danmark var på disse rejsendes tid 1 rige, eftersom det, ifølge Ulvstens opgift, udtrykkelig mældes som noget mærkeligt om Bornholmerne alene, at de „havde en konge for sig selv“ (en aldeles værdiløs efterretning, da en fordreven hövding eller kongesön, eller ustyrlig viking, let kunde göre øen til sin røverrede). Hvis Danerne, Alfreds evige modstandere og plageånder, havde udgjort flere riger, vilde Alfred naturligvis have fået det at vide; og han vilde aldrig have undladt at fortælle det. — Alfred døde 901. Adam af Bremen (I 50. 54) nævner för Gorm (som vi ikke véd når blev konge) hele 6 konger senere end 891. Hvis Adam her er blot nogenlunde rigtig underrettet, er vi følgelig udelukket fra al sandsynlighed for at kunne henføre dette vidnesbyrd om ét samlet Danmarks rige til Gorms tid. Vi har altså bevis for ét samlet rige för Gorm. — Alfreds øvrige efterretninger om Danmark er af ringe værd. End ikke den meddelelse, at „Bleking, Møre, Øland, Gulland hørte til Sveerne“, selv om den er tilforladelig, oplyser noget nærmere om Bleking, da vi ikke får at vide, om det i og for sig var del af Sverig, eller tabt ved (f. ex. Olaph's) erobringer, og endnu ikke genvundet.

Englænderen Alcwin († 804), der levede ved Karl den Stores hof, skrev den angelsaksiske missionær Wilbrords levned.

---

* Alfred kalder dem særlig, til adskillelse fra de andre landsdeles indbyggere, „Syddaner“, istedenfor Vestdaner, öjensynlig i henhold til det almindelige norsk-islandske talebrug, at regne Jylland for sydligere end øerne, opkommet ved skibsfarten på Hedeby, der medførte, at de norske skippere kom fra øerne syd til Jylland. Se min nærmere udvikling heraf i tidskrift for philologi III 113—116.

Han mælder, at Wilbrord, henved år 700, kom fra Frisernes land til Danernes konge Ongendus (Anganty?), hvem han forgæves søgte at vinde for Christendommen (Alcuini opera ed. Frobenius II 187). I den tilsvarende omarbejdelse på vers (s. 197) siges, at Wilbrord ikke udrettede noget, fordi Danerne havde ugudelige „konger" (reges quia forte scelestos illi habuere), hvoraf ikke ses, om der var flere småriger (henved år 700), eller flere konger på samme måde som på Einhards tid: Sigurd og Ring, Regner og Harald, o. s. v. Disse efterretninger kommer således ikke til at røre ved spörsmålet om småriger, og rigets samling.

Derimod rører de ved *ethnographiske* spörsmål: i slutningen af 7de årh. havde Dane-folket samme udstrækning som på Karl den Stores tid. For Wilbrord kom til øen Fositesland (Helgoland) „ved Frisernes og Danernes grænse" (in confinio Frisonum et Danorum).

Sagnene om Daner, Gøter, og Sveer, i det angelsaksiske digt om den gøtske helt Beowulf, er ældre end de danske vikingetog til England fra omtrent år 800 af, og erobringer fra 866 af, som allerede ses af den velvillige stemning mod Danerne. Disse skandinaviske (og snarere danske end gøtske) sagn om de danske Skjoldunger (Scyldingas*) Halvdan, Roar, Helge, Rolv (Healfdene, Hróðgár, Hálga, Hróðulf), om Gøterne Huglek og Bjolv (Hygelác og Beówulf), om Svea-kongerne Anganty, Ottar, Adils (Ongenþeow, Ohthere, Eadgils), kan ikke vel være kommet til England med jyske høvdinger**, der deltog i Saksernes vandring til England. De mælder nemlig om Hugleks fald i Hatwarernes land, på et vikingetog, som en gammel til-

---

* NB: c udtales k, i angelsaksisk som i latin; læs altså: Skyldingas.

** Af sagn om jyske høvdinger i ledtog med Sakserne lavede Beda, eller hans hjemmelsmænd, en jysk folkevandring, og jysk befolkning endog i hele Kent, hvorimod sprogvidenskaben nedlægger sit souveraine veto. Den forbyder at göre Jyderne til andet end Skandinaver, og samtlige Englændere (för 866) til andet end Tyske, særlig Sakser (NB. i ordets gamle betydning).

dragelse. Men Hugleks fald er historisk sikret. Gregor af Tours III 3, og gesta reg. Francor. cp. 19, mælder om et vikingetog, rigtignok af „Daner", under Chochilag*, der faldt i Hatwarernes district (i Nederlandene) ved 515. Kommer nu hertil den tid, sagnet måtte bruge til sin uddannelse og vandring, så er der slet ingen sandsynlighed for, at det kom til England för efter 600, rimeligvis længe efter. Det kunde let nå fra Danmark til Frisland (i Frisland selv kunde, som indenlandsk sagn, kun mindet om Hugleks fald have levet, ikke om de øvrige danske, gøtske, svenske konger). Og der behøvedes ikke mere end én rejsende sanger, for at føre det videre til England. I 7de eller 8de årh. kan disse sagn være kommet til England. Sagns beretninger er aldrig vidnesbyrd. Men de slutninger, sagnene tilstæder, kan på ingen måde afvises.

Sagnene i Beowulf rører nu ved spørsmålet om småriger og rigets samling. De fremstiller Sveer og Gøter som ikke forenede til ét rige, men hver med sit kongehus, og i hæftigt fjendskab. Danerne derimod fremstiller de som forenede under én konge af Skjoldunge-ætten. Hvor hans kongsgård ligger, ses ikke; man sejlede til den fra Vester-gøtland. Om der var underkonger, er ikke afgjort. I v. 702 i Thorpes udgave, v. 692 i Grundtvigs, nævnes Wulfgár Vendlernes høvding (Wendla leód), ved Dane-kongens hof, görende hofmandstjæneste. I v. 2140—2322 Th., 2129—2311 Gr., omtales en Hengest, Jydernes fører på et tog mod Frisland; om han rådede over Jylland, ses ikke**. Alt dette er i samklang med nordiske sagn, med danske

---

* Frankerne plejede, efter Romernes forbillede, at udtrykke lyden h ved ch. At skrive h var for dem ét med at skrive ingenting; for h var allerede tidlig stumt i latin.

** Jyderne skulde på angelsaksisk hede Eótan, hvis grundformen er Iutans, Geótan, hvis den er Jiutans (j skrives i anglsksk ved g). I Beowulf skrives i hensynsform: Eotenum v. 2294 Th., 2283 Gr.; forveksling med Eotenas (Jötner), hvilket viser sen nedskrivning; i ejeform: Eotena, der både kan være af Eotan og af Eotenas. Nævneformen findes ikke. — Grundtvigs fortolkniug forvansker indholdet af dette afsnit om Hengest med vold. — Grundtvigs øvrige slemme vildfarelser kan ikke omtales her. Hvad skal man sige til en udgiver og fortolker, der 1861 endnu ikke har lært at skelne Gøter og Goter!

kongesagn både i deres danske og islandske opskrift. — Hvad læres heraf? at Danmark var ét rige på Roars tid? På ingen måde. Vi har öjensynlig ikke uafhængige vidner, et engelsk sagn og et nordisk, men et nordisk sagn ad en eller anden vej indført til England (ligesom Völsunge-sangene indførtes til Norden). Vi lærer kun, at det nordiske sagn, dengang det kom til England, gjorde Danmark til ét rige; for ellers havde Englænderne omdannet sagnene om Danmark på selvsamme måde som Danerne selv, hvorom der ikke kan være tale. Nu følger det af sig selv, at skaldene ikke kunde få et samlet Danmark under Skjoldunge-ætten i hovedet, för et samlet Danmark under Skjoldunge-ætten var til. Hvorledes skulde vi altså slippe fra følgende uafviselige resultat: Danmark var ét samlet rige, ikke blot för de danske kongesagn kom til Norge (og videre til Island), men för de kom til England. Til England kom de mellem 600 og 800. Hermed stemmer, at deres skikkelse i Beowulf er væsenlig forskellig fra den vi finder hos Islænderne, og hos Sakse, og i andre danske kilder; til England kom de i en ældre skikkelse; hvormeget Englænderne omdannede den, véd vi ikke. Til England kom de fremfor alt, för tildigtningerne om Englandstog, om erobringer i Nordhumberland, og om krige med Sakserne, var opstået; hvilket også følger af sig selv; for för 815 kunde næppe nogen skald falde på at lade den danske konge jage Sakser ud af Jylland; da så Danerne rimeligvis første gang en saksisk hær i deres land; og för 870 kunde ingen dansk skald fået det indfald at lade Danske erobre Nordhumberland. Til Norge derimod kom de danske kongesagn, der meddeles i Rolv Krakes saga, i sögubrot, og i Ragnars saga, efter at disse tildigtninger var opstået, og efter at sagnene havde nåt væsenlig samme skikkelse, ja tildels ordret samme redaction, som den vi finder i danske kilder. De sagn om Danmark, Islænderne nedskrev, kan, i viseform, være kommen til Norge til forskellige tider, men de fleste vist efter år 900. De forandringer, som de norske skalde foretog, var mest genealogiske, foruden mindre tildigtninger.

De samme udsagn i *Beowulf*, der rører ved spörsmålet om rigets samling, rører også ved *ethnographiske* spörsmål. Da disse sagn kom til England, havde Danefolket samme udstrækning som på Wilbrords tid (700), og Karl den Stores (800), og Alfred den Stores (900). De kender nemlig ikke noget folk mellem Daner og Friser på den ene side, og mellem Daner og Geter på den anden. Danerne medindbefatter Jyderne. For *Jyderne kaldes udtrykkelig „Daner"* (Dene v. 2185 Th., 2174 Gr.) og „Skjoldungernes stridsmænd" (sceótend Scyldinga v. 2312 Th., 2301 Gr.)

Endvidere. Digtet *kender ingen Sakser eller Angler i Danernes nærhed, ja Sakser og Angler nævnes aldeles ikke.* Heraf følger for det første, at digtet ikke indeholder Englændernes egne minder fra för vandringen til Britannien. For om det end ikke er vist, at Englænderne, eller en del af dem, hed Angler, för de kom til Britannien, så er det idetmindste aldeles vist at de hed Sakser, og at de måtte komme fra Nordsøens kystlande og øerne udenfor. Men Sakserne vilde naturligvis ikke have glemt sig selv. For det andet lærer vi, at det danske sagn lige så lidt dengang, som nogensinde siden, vidste af en uddrivelse eller udvandring af „Angler" fra halvøen, ja slet ikke nævner et folk med navnet Angler.* Indbyggerne i Angel i Sønderjylland heder nok, så vidt jeg véd, heller slet ikke Angler, men Angel-boer (ligesålidt som indbyggerne af øen Angel ved det nordlige Norge kaldes Angler, det jeg véd af). Angelboerne i Sønderjylland (forudsat de allerede var til; Beda havde hørt at landet var ubygget), de indbefattedes naturligvis under Jyderne, og var nævnt med dem. Kong Alfred (i rejseberetningerne) kender heller ikke „Angler" i Angel; han siger udtrykkelig om Hedeby, at det lå „mellem Vender og Sakser [NB. i ordets senere betydning] og Angel" (ikke: Angler. „betwuh Winedum and Seaxum and Angle"). — Derimod kender det såkaldte *Widsid-kvad* et Angel (Ongel) med indbyggere der hed Angler (Engle). Dette Angel lå ved „Fifeldor", altså ved floden Fivel i Groeningen (medmindre „Fifeldor", d. e. den vældige port, var episk udtryk for enhver flodmunding), og grænsede ikke desmindre til Sveverne (Swæfe), var altså alligevel det tyske Angel nær Elben, hvoraf vi allerede ser, at forfatteren ingen besked vidste, siden han forener uforenelige ting. Det bliver ikke nogen 3dje modsigelse, når han synes at henlægge sit Angel ikke langt fra Danmark; det kunde passe på begge steder. Widsid-kvadet mælder ikke om, at Englænderne stammede fra dette „Ongel". Men forøvrig er oldforskerne løbet med limstangen ved at fastsætte ethnographiske forhold efter dette digt.

---

* Sakse begynder Danernes genealogi med „Dan og Angul". Han fandt altså i et genealogisk digt (af samme art som hyndluljod) navnet Angul, sandsynlig en eponym til Angel i Sønderjylland. Hvem skulde nu tro, at oldforskerne deri kunde finde nyt bevis for Englændernes udvandring fra dette Angel. Eponymen beviser da ikke mere end landets eget navn; og landets eget navn beviser ingenting. Sakse kendte ikke noget sagn om Anglernes udvandring. Hans egne gisninger, og hans studier i Beda, er os uvedkommende. — Ellers kunde man få et bevis af samme skuffe for, at Englænderne nedstammede fra Gøterne (Geátas); for i de angelsaksiske genealogier findes en Gøt (Geát).

Det er næmlig lavet på den måde: en munk eller præst samlede af alle mulige sagn, og af sin smule latinske lærdom, alle de navne på folkefærd og konger, han kunde opdrive, tog navne på helteslægter og forældede episke udtryk for „mænd", „krigere", „søfolk", med, i den tro, det var folkenavne, og kørte alt det sammen i en liste, hvor rimbogstaver og indfald rådede for ordningen. Af den liste får vi vink om, hvilke sagn Angelsakserne kendte, naturligvis omtrent de samme som andre tyske folk, og som nordboerne. Af den liste ses de angelsaksiske former af en hel del navne, naturligvis de former vi kunde regnet ud efter lydlovene. Af den liste læres ikke ethnographi. Den går rent ud. Vi lader som den ikke var til. — Den compilation, vel fra sidste halvdel af 9de årh., som går under *Nennius'* navn, og ialtfald skyldes britisk (keltisk) forfatter (eller forfattere), der dog henholder sig til saksiske (d. e. angelsaksiske) kilder, og meddeler de bekendte angelsaksiske vandringssagn, lader (cp. 28. 29. 37. 38: mon. Brit. I 62—66) „Sakserne" med Hors og Hengist komme fra øen „Oghgul" (kan være fordrejet af Ongel), få øen Tanet, og derefter Kent, drage fler folk til sig, så at de „øer" hvorfra de kom „blev folketomme", og tilsidst endnu, først af Hengists sön og brodersön (Ochta og Abisa) foretage et tog nord udenom Picternes land, forbi Orknøerne, som plyndredes, og ned til egnene nord for „det Frisiske hav, som er mellem os [d. e. Briterne] og Scotterne [og strækker sig ind] til Picternes grænser", altså komme til nordsiden af Clyde-bugten, hvor de fik landet „ved muren" (Rommer-volden).* Alle øvrige forfattere (Alfred; angels. krønnike; o. s. v.), der mælder om en udvandring fra et Angel, har brugt, eller ligefrem udskrevet, Beda, og går rent ud. Men denne historie her kunde ialtfald kun gennem mellemled være lavet efter Bedas ord. Beda gör Angler, Sakser, Jyder, til 3 nationer, lader Anglerne komme fra Angel i Sønderjylland, og Kenterne være Jyder. Denne fortælling her lader Kenterne være Sakser, og komme fra en ø Angel (forudsat, at Oghgul er fordrejet af Ongel), mellem andre øer, og tillige öjensynlig have med Friser at göre, måske som del af Frisernes forbund (der bliver det samme som Sakse-forbundet); for „det Frisiske hav" (hvis læsemåden er rigtig) kunde ikke vel være opkaldt efter andre end Ochtas og Ebisas folk (med mindre man vilde tænke på frisiske legioner i rommerske hære). Hvad alt det kan passe til, er let at se. Ved Rinmundingerne bode Angler sammen med Varner, altså hærfølger udgåede fra Anglerne og Varnerne inde i Tyskland (se herom bl. a. J. Grimm geschichte der deutschen sprache s. 600—606). Høvdinger herfra i ledtog med de egenlige Sakser (Friser) kunde flytte Angle-navnet til England. — Men disse speculationer er spildt. Det höjeste vi med sikkerhed lærer, er, at der i England var et sagn, eller

---

* Lpbg. I 120 misforstår stedet aldeles, og lader Ochta og Ebisa komme til landet nord for Firth of Forth. Ordene er aldeles tydelige: „At ipsi, cum navigarent circa Pictos, vastaverunt Orchades insulas, veneruntque et occupaverunt plurimas regiones trans Mare Fresicum [variant: Frenessicum] quod inter nos Scottosque est usque ad confinia Pictorum."

en mening, om, at nogle af Englænderne var kommen fra et sted de hed Angel. Men Angel hed mange steder. Der er ikke tvivl om, at enkelte høvdinger og slægter måtte være kommet til England fra næsten hvert af disse lande Angel, og at forskellige sagn herom kunde holde sig, i den skikkelse, hvortil sagn vokser sig. Men det får ikke med ethnographi at göre. Den spör kun om hele nationer, og om hære der var store nok til at indføre deres nationalitet, og göre den herskende. Men når sagn vil snakke med om det spörsmål, så ler vi dem ud. Det er mere end de kan vide. Desuden vilde sagn om udvandring fra et Angel være opstået, også hvis Englændernes Angle-navn var fremkommet paa britisk grund. Af navne og navneligheder vokser meninger, af meninger sagn. — Lad os medtage et exempel herpå. Sakserne på fastlandet, de plattysktalende, Sakserne i ordets senere betydning, havde et sagn om at de stammede fra dem i Britannien, eller, som det udtrykkes, „fra Anglerne Britanniens indbyggere", ifølge den rigtige forudsætning, at på britisk grund Angler og Sakser er et og et. Dette sagn meddeles i Rudolfs og Meginhards translatio S. Alexandri (Pertz II 674), hvorfra det udskrives af Adam af Bremen, der lægger til (I 3), at Sakserne, för de kom til Britannien, havde bot ved Rinen („og kaldtes Angler" tilföjer nogle håndskrifter). Naturligvis altsammen af samme skuffe som alle vandringssagn. — Et exempel til. Hos Goter og Langbarder, ja hos samtlige tyske folk, tror jeg, undtagen Englændere og Friser, findes sagn om udvandring fra vuggeøen Skandin-avi. Det er en physisk umulighed; endnu ved slutningen af hedenold var de skandinaviske lande kun strøgvis byggede; umådelige strækninger lå allevegne øde, og havde aldrig været dyrkede. Derfra kunde ikke alle de folk være udflyttet (det havde været en artig sejlas på Østersøen!). Men det er let nok at se, hvorledes sagnet *måtte* opstå. Der er ikke mindste tvivl om, at skandinaviske høvdinger og enkelte hærfølger sluttede sig til folkevandringerne. Det måtte allerede sluttes af Jornandes' og Prokops temmelig rigtige underretninger om Skandinavien (som viser de samme ethnographiske forhold som nu, altså ikke *kunde* være de tyske Goters minder om Skandinavien, hvis dé havde bot der). Men på den måde måtte det komme til de tyske Goters, og til *Rommernes*, kundskab, at også Skandinaverne kaldte sig „Goter" (d. e. „mænd", se Egilssons ordbog). Nu kan det altså endog være Rommerne, der deraf lavede de tyske Goters udvandring fra Skandinavia. Det sagn udbredte sig til alle tyske folk, ligesom de alle, eller næsten alle, ad samme vej, kom til et andet sagn af selvsamme værd, at de nedstammede fra Trojanerne eller fra Grækerne, hvilket endog nåede til Norden.* Sagnet om udgang fra Skandin-avi kunde også være opkommet ved, at skandinaviske hærfølger og deres skalde indførte mythen om Skjolds *„vugge"*, der drev iland på Skandin-avi, hos de tyske folk; således kunde vi nå til Jornandes' „vugge-land" (vagina gentium); det kunde være endog en rommersk fortolkning af germanske sagn. — Efter Widsid-kvadet og Nennius kommer vi til hin ærværdige *Bedas* ord i hans Englands hirkehistorie I 15. At oldforskerne her løber

* Allerede Tacitus (Germ. 3) kunde synes at tyde på dette sagns tilværelse, i ordene om Ulixes' vandring til Germania?

med „schiffernachrichten", har de måttet høre af den største autoritet i disse ting, (Zeuss: die deutschen und die nachbarstämme s. 496). Beda giver ikke efterretninger, ikke vidnesbyrd, ikke sagn (djævelsk hedenskab i hans öjne), men sine egne (eller en hjemmelsmands?) gisninger. Hans udsagn falder bort. Vi lader som det ikke var til. Fabricationen er let at følge for den der er lidt fortrolig med denne industrigren: „Britannien er en ø, alle indbyggerne indvandrere, og fra steder hvor samme navne genfindes." Med den slutning slumpede han ikke til at ramme det rette i ét eneste punct.* Ifølge den afledede han (I 1) Briterne på øen fra dem „i Armorica"; se det var allerede galt; og det er en håndgribelig gisning. Endvidere Sakserne på øen fra det fastlandsfolk, der på hans tid hed Sakser, de der endnu heder så, de plattysk-talende. Det var galt, og det var umuligt. Beda vidste ikke, at de folk, sprogvidenskaben udleder Englænderne fra, kystfolkene langs Nordsøen fra Rin til Vidå, udgjorde det gamle Sakseforbund, eller rettere, at de hærfølger derfra gik ud at leve „af sværdet" kaldte sig „Sakser" (d. e. „sværdmænd"). Endvidere gör han Anglerne på øen til et andet folk end Sakserne på øen. Det forbyder sprogvidenskaben. Det forbyder den engelske overlevering, der kaldte alle Englændere, og særlig Nordhumbrerne, Sakser (Lpbg. I 178. Alcuini opera II 183). Det forbyder den keltiske overlevering, der kalder dem alle, til den dag idag, Sakser. Og det forbyder Beda, der i samme capitel, og andre steder, siger „Angler *eller* Sakser". Han lavede 2 nationer af 2 navne, hvis indbyrdes forhold han ikke forstod. Han lader fremdeles Anglerne paa øen, og i særlig opregning Østangler, Mercier, og Nordhumbrer, komme fra „hint fædreland, som heder Angel, og fra den tid til idag siges at ligge øde mellem Jydernes og Saksernes provinser." Det er ikke sprogvidenskaben, der ler ad dette stykke af Bedas historie; den kan give Angel lov til at stå øde og siden bygges af Skandinaver; den befaler blot historikeren at udlede Angel-boerne af skandinavisk rod, Englænderne af tysk rod, frisisk gren, og forbyder at lade Angel-boer og Englændere have med hinanden at göre.** Og det forbyder Beda også. Men hvad hjælper det ham; han er greben i

* Jeg gör fremtidige fabricanter opmærksomme på et værdifuldt „holdepunct": i Bleking ligger øst for Ronnebyfjärd Angel-skog og Angelmåla, vest for den Saxe-mara. — Skulde nogen have lyst til at udlede Nordmændene fra: Angler, Sakser, og Jyder, Fynboer, Skåninger, Ruger, Burgunder, Huner, så henviser jeg ham til følgende steder i Norge: Saksegård, Saksehjemsdal. øen Angel. Hördefylke (smlgn. Hardesyssel), Horsens (Hrossanes), Slien (Sljá). øen Fyn, Assens (Ássnes). Skånefjæld, Lund. Rogaland. 3 steder Borgund. Hunefjord. Se register i Munchs historisk-geographisk beskrivelse over kongeriget Norge i middelalderen.

** Ingen skandinavisk dialect danner overgangsled til en tysk; ingen tysk til en skandinavisk. Gotisk (men ikke frisisk og engelsk) står ét trin nærmere skandinavisk, end de andre tyske sprog gör; men dem alle skiller en svælgende kløft fra os. — Den tyske sprogstamme (efter fradrag af gotisk) deler sig i to hovedgrene: 1) Nordsø-folkenes, der igen kløver sig i frisisk og engelsk 2) resten, der igen kløver sig i plattysk, nederlandsk, höjtysk; adskillelsen mellem höjtysk og de to andre bigrene svinder i dialecterne ind

2 gisninger. Han har ikke engang et sagn at støtte sig til; for det sagn, der nævner et Angel, peger andre steder hen. Altså er det usagt, at Anglerne kom fra Sønderjylland; ingen efterretning har sagt det; intet sagn har sagt det. Om Beda gætter derpå, eller om jeg gætter derpå, kommer ingen ved. Han trode, gætningen blev til vished, hvis Angel stod øde — og Angel kan have været ubygget; endnu på Adam af Bremens tid (IV 1) lå halvøen for en stor del øde — men så blev den tvertimod umulig af 2 grunde: for det første kunde Angel (14 kvadratmile), ja hele Sønderjylland, ikke have udsendt Østangler, Mercier, og Nordhumbrer; for det andet måtte disse vældige hære have haft en grund til at forlade landet aldeles, som ikke göres tilsøs, og som et agerdyrkende folk ikke gör; men hvis der ikke var et menneske til at tage landet fra dem (ja ikke til at tage det efter dem, i flere hundrede år), sa havde de kun grund til at blive i det gode land. Det er slumpetræf, at Bedas gisning ikke så helt anderledes ud; han vidste ikke, at der havde bot et Angle-folk i Nederlandene, et Angle-folk nær Elben, dog langt fra mundingen, i det Brandenborgske eller Meklenborgske, at der på hans egen tid lå et Angel (Engilin) i Thüringen ved Elbens bifloder, et Angel (Anglachgau, Engelagau) syd for Neckar ved Rinen. — Jeg siger på ingen måde, at Anglerne i England var dem, der havde bot nær Elben, ad hvilken de kunde sejle ud i Vesterhavet (Zeuss's mening), hvortil ufravigelig kræves, at disse sidste hørte til samme sprogafdeling som Friserne, hvorom vi ikke véd noget. Efter den måde hvorpå folkenavne opstod og udbredtes (smlgn. Svenske, Preusser, Russer, Bømer, Bairer, Franske, Lombarder, Andaluser), er det jo klart, at et enkelt hærfølge af tyske Angler, eller skandinaviske Angelboer, var nok til at indføre Angle-navnet. Men et enkelt hærfølge er i ethnographiske forhold = nul. De svenske Rodser (af Finlænderne og Slaverne kaldt så efter Rods-lagen eller Sæland, d. e. kysten nord for Mælaren, den kyst, mythen lod Gevjon plöje ud af Mælaren), de Rodser der grundlagde det russiske rige, og udbredte deres navn over hele det umådelige land, må have været en stor hærmagt, næppe mindre end Langbarder, Svever, Vandaler, og flere af de hære, der udførte „folkevandringen", om end langt mindre end Goterne. Alligevel svinder de i ethnographisk henseende ind til ingenting, rører ikke ved Russernes nationalitet. — Og endelig, hvoraf i al verden véd vi, at et Angle-folk er udvandret til Britannien? Navnet kunde jo opstå dèr så godt som ethvert andet sted. „Angel" d. e. krog, hjörne (enhver krog er tillige hjörne). Angel er hjörnet mellem Sle og Flensborgfjord. Angel (Engilin) er en krog mellem Unstrut og Sale. Angel (Engelagau) er en krog mellem Rin og floden Angel (eller böjer dèn sig i krog?). Mellem Themsen og Wash rager et uhyre hjörne ud mod søfarerne. Sæt, de „saksiske" hærfølger, der plöjede Vesterhavet, kaldte det „hjörnet", „Angel", så blev jo de af dem, som nedsatte sig der, til

---

næsten til z for t, og endog deri bliver nederrinsk stående halvvejs. — N. F. S. Grundtvig regner som bekendt Anglerne for et skandinavisk folk, i kraft af den „poetiske samvittighed"; overfor den må en sprogmand, hvis tanker træller i lydlovenes jærnbånd, føle sig afmægtig.

„Angler". Og sæt, det var derfra Angle-navnet udbredte sig, ligesom Svea-navnet over Geter, Preusser-navnet fra et udslettet folk til tyske og slaviske stammer. Om alt det véd vi ikke ét ord. Om Anglers vandring til Britannien véd vi heller ikke ét ord. — Men Anglerne ved Elben må være kommen et sted hen, indvender nogen. Ja, det var da det eneste ordenlige holdepunct. Dog kunde det svigte. Sæt de var hære, der rådede over grundbefolkning af Slaver. Så blev de ikke talrigere, end at de kunde gå op i andre hære, der brød op mod syd, foruden at Anglerne ved Rinmundingerne kom enten fra dem eller fra Engilin, og andre lævninger kunde findes ved Engelstadt, Engelsdorf, Ingelheim, Ingelfingen o. s. v. — Endelig gör Beda Kenterne til Jyder. Af sagn om en hövding eller slægt voksede en nation. Det forbyder sprogvidenskaben. Og det forbyder Beda: i selvsamme capitel kalder han de første erobrere (Kenterne): „Angler eller Sakser". Beda véd ikke hvad han selv siger.* — Den der mener, at Beda 730 måtte vide besked med vandringer mellem 400 og 550, og senere, han får en nød at knække: Dudo fra St. Quentin skrev Normannernes historie ved år 1000, ikke 100 år efter Gange-Rolvs erobring 911; han lader Normannerne komme fra Danmark, Rolv være dansk hövding, ikke norsk. Her kan Munch selv vælge, om Dudo véd besked, eller Beda ikke („hèr eru tveir kostir, ok er hvergi góðr").

Det var de udsagn, der rører ved spørsmålet om ældre tysk befolkning i Sønderjylland. Jeg har godtgjort, at vi ad historisk vej ikke véd ét ord derom. *Hele afgörelsen hjemfalder til sprogforskeren alene* (medmindre antiqvaren kan opdrive vedrørende kendsgerninger).

Og for at vende tilbage til Beowulf-digtet, af det lærer vi: hvis Dane-navnets grænser flyttede; hvis det engang kun omfattede østlige egne (som man har villet læse sig til af et uforståeligt sted hos Jornandes cp. 3), og derfra udbredtes over andre skandinaviske stammer, på samme måde, som Svea-navnet fra Svea-rike; eller hvis det omvendt fra først af var fællesnavn for Danske og Norske, eller alle Skandinaver (hvorpå „dansk tunge" tyder), og efterhånden svandt ind, på samme måde, som Østgermanernes fælles navn, Svever i gotisk form, Swaber i höjtysk, kun blev ved Schwaberne i Sydtyskland, „die Nordschwaben" i Thüringen, og et gotisk hærfølge, der flyttede til Spanien; eller som Skandinavers og østlige Germaners, eller oprindelig alle tyske og nordiske folks, fælles navn Goter (d. e. „mænd") nu er svundet ind til øen Gut-land; eller ligesom Sakse-navnet er veget fra England og Frisland, og kun blevet i plattyske, og nogle höjtyske, egne; og ligesom Franke-navnet har forladt Nederlandene, og kun holdt sig i höjtyske lande (foruden i Frankrig); hvis, siger jeg, slige forandringer er foregået med Dane-navnet, så er de ældre end den tid, disse sagn vandrede til England. Dengang havde Dane-navnet samme udstrækning som ved den historiske tids begyndelse, 800.

---

* Jyderne på Wight er historisk sikre. De udryddedes ved år 700 af Vestsakserne, og øen fyldtes med nybyggere fra Westsex (Beda IV 16. Chron. A. S. 686). En af disse Jyders førere kaldte sagnet Stuf (Chron. A. S. 534); Stuv (Stúfr) er et skandinavisk navn.

Og ved 800 nåede Dane-riget til Ejder. Dane-folket har aldrig nået lige hertil. Det stansede ved Danevirke og Egernfjord, og rækkede videre kun i en smal kile syd ud for Hedeby, som stednavnene viser. Resten mellem Ejder og Danevirke lå øde, var „mark". Beda havde hørt, at i hans dage også krogen mellem Sle og Flensborgfjord endnu var mennesketom.

Vidnesbyrd om Dane-folket på halvøen er end ældre. *Prokop*, midt i 6te årh., mælder (Gotekrig II 15), at en Flok Eruler (rigtigere form end Heruler) omtrent år 500 foretog en eventyrlig vandring mod nord, gennem „Sklavinernes" land, gennem øde egne, til Varnerne (i Meklenborg), derfra *tillands* forbi Danernes folk (flertal: *Δανων τα εθνη*) til havet (Kattegat), som de sejlede over til Gøterne, i hvis nabolag de blev. Klarere var det ikke muligt at tale: ved 500 var halvøens indbyggere Daner. — Erulerne var öjensynlig blandede hære (og hvis formen er Eruler, var de ikke en nation — for Eruler er den gotiske form for „jarler" — men kun hövdingeslægter). Til Erulerne kunde skandinaviske slægter have sluttet sig; og dères efterkommere kunde falde på, at drage hjem igen. Prokop siger dog ikke, at denne flok drog *hjem*. — Jornandes, midt i 6te årh., siger, i et ellers uforståeligt sted (cp. 3), at „Danerne uddrev Herulerne fra deres sæder"; om denne flok, eller en anden stamme, eller slægt, der efter uddrivelsen sluttede sig til Erulerne, derom er gættefriheden uindskrænket.

Ved Vestgøternes nordgrænse, ved Tune, er fundet en Runesten, hvorpå et par ord måske kunde synes at læses med mening, men i en höjst besynderlig sprogform. Det er klart, at den, der (som f. ex. Munch) tror på Prokops historie om Erulerne, er udelukket fra ved denne indskrift at bevise ældre tysk befolkning i Sverig*.

Intet lævnet skrift ældre end Prokop og Jornandes nævner Danerne. Tacitus nævner Sveerne, Ptolemaios Gøterne. Navnet Guttoner skal allerede Pytheas have bragt med; d. e. Goter, om de skandinaviske, eller de tyske hinsides Østersøen, vides ej. Scandia eller Skandin-avi (sideform Skadan-avi, i oldnordisk sammentrukket til Skán-ey**, nu Skån-e) nævnes af Mela, Plinius, Ptolemaios, med hvad udstrækning er ikke klart. Ptolemaios nævner Haruder (*Χαρουδες*) på halvøen, d. e. Harder, i Hardesyssel.

---

* De Blekingske stene ere endnu ulæseligere; de par ord, Munch får ud, er skandinaviske, og kunde ikke være gotiske. — Guldhornindskriften er sikrere, men falder fra i ethnographiske undersøgelser 1) fordi den kan være i hvert „germansk" sprog på ældre stadium (e i Hlewa kan være kort) 2) fordi hornet er rørligt gods 3) fordi det er fundet ved grænsen af Frisland. — Om Munchs ethnographiske brug af forholdet mellem de to runearter, et andet sted.

** Ligesom nål af nådal. Munch gentar de snese gange: „Skán af Skandin"! — „ligesom stå af standa"!

I disse par linier er sagt hvert ord, vi ad historisk vej véd om Skandinaverne för 500.

Hos Strabon, Mela, Plinius, Tacitus, Ptolemaios, findes et pulterkammer af Pytheas-efterretninger og allehånde barnagtige tåbelige notiser og navne. De bibliotheker, derom er skrevet, er ikke spildt: de har ført til fast resultat: ikke 1 stavelse af hele krammet kan bruges. Den der arbejder med sligt materiale, kan lave det indre Africas historie og ethnographi af matrosers og americanske negerslavers udsagn. Der er navne, hørt fejl, husket fejl, skrevet fejl, afskrevet fejl, læst fejl, skåret over i 2, slået sammen til 1; samme folks navn på flere sprog; episke udtryk (*Χαλοι*: halir; Sevo mons: Sefafjöll; ligger samme steds som Logafjöll, Himinfjöll), altså fra fangne Germaners viser; slægtnavne taget for folkenavne; folk fra 500 år för regnet for samtidige; rommerske gisninger af værste art: Teutoner lavet af Theod-mares-gau (Ditmarsken), Kimbrer af Himmer-syssel — se, så havde jeg dog uret i at sige, jeg havde sagt hvert ord vi véd: disse 2 sprog-umuligheder, altså disse 2 fabricater, sammen med Ptolemaios's Harder, det vejer noget; dèr er da en lysstråle; dèr er et slående vink om, at „folkevandringen" lige så lidt har forandret Nordens befolkning, som Vesttydsklands mellem Main, Rin, og over ad Elben til (eller endnu mindre, nærmlig slet ikke).

Af disse „uvurderlige efterretninger" er lavet ethnographier i skokkevis, aldeles som om en om 5,000 år studerte sig til, at Holsten 1861 var fyldt med en mærkelig mængde nationer: Holstenere, Sakser, Ditmarskere, Marskboer, Géstboer, Rantzauer, Reventlauer, Kielerburschen; Sælands indbyggere: Øboer, Sælændere, Daner, Skandinaver, Ejdermænd, Kulsviere (d. e. Sveer, Sviar, fra Kullen, en „norrøn" stamme, der indførte nordisk nationalitet blandt tyske stammer, efter en stor „folkekamp" på Vestervol, en „folkebevægelse" der efter „tydelige spor" udgik ved et „tryk" fra Polen og andre „lande hinsides Østersøen").

Munchs ethnographi er lavet af: dette gods, de för omtalte vandringssagn, Bedas fabricat, norske genealogier, og desuden af „sprogforskning", som hans ulingvistiske modstandere tit har måttet høre. Har jeg nu på vejen rørt ved alt hans øvrige materiale, så var det ufuldstændighed, ikke at tage denne ethnographiske sprogforskning med; det er snart gjort: qvaliteten er mærkeligere end qvantiteten:

> Annal. f. n. o. 1848 s. 328: „Den angliske befolkning og nationalitet er *aldeles forsvunden* på halvøen [ved udvandring til England] ... og har måttet give rum for den dansk-gotiske" (d. e. tyske, i Munchs terminologi, modsat nordiske efter Bråvallaslaget). Hindrer dette „aldeles forsvunden" M. fra at göre dansk til angelsaksisk? nej! — Morgenblad 1853 no. 27 vil vise, at „det *ældgamle* gotisk-*angliske* stedse mere søger at göre sig gældende på det nordiskes bekostning", med at: Københavnerne (-inderne) udtaler (langt) a for nær æ (så er færøsk også angelsk); at grundlyd b er bleven til v (så er også norsk „gotisk-anglisk"; det særlig danske er, at göre p gennem b

til v: løbe; men engl. leap, got. hlaupan); at v i halv, kalvekelve o. s. v. er stumt (engl. half, calf!); at g tit bliver til v, j (mave, regn); at ligge o. s. v. udtales likke (!) (engl. lie); med rib-ben (er assimil. af riv-ben); med ebbe (er lånt fra tysk; Jyderne siger rigtig: eve; smlgn. Efju-øs i Valdemars jordebog Lgbk. VII 535); med at de danske ikke skelner lange og korte selvlyd (!) (som Englænderne gör!). Tilgift af frisisk indflydelse bevist med: tjæne (fris. thiania, isl. þjóna), der udstrækker Friserne til hinsides Mælaren!

Monatsber. d. Berliner acad. 1848 s. 56 tillægger (efter hvad åbenbarelse?) „nordgotisk" i Danmark, eller „gepidisk" (!), á = møsog. é, f. ex. „jér, nordgot. jár". Hindrer det M. i at finde møsog. é i dansk? nej! — Hist. I 280: „Gnepja [Sakse 377. flds. I 385] rengotisk form" (er regelret nordisk: e omlyd; endelse som i Sturla). — A. f. n. o. 1848 s. 268 „Sælund af got. sels" (er regelret nordisk; episk navn på Sæland). — s. 266 „Hleiðr af got. hleþra (hleiþra)" (er vel ikke samme ord; og det gotiske skulde vises at være 1) germansk 2) ikke indført fra Norden).

A. f. n. o. 1846 s. 275: „Når der allerede i de ældste hdskrftr. findes så få explr. på omlyd, må denne end mindre have været til i de foregående perioder" (og gotisk havde ikke omlyd). — Hindrer ikke M. i at finde Elv-boer (med omlyd) i Ptolemaios's Æluæoner, Plinius's Hillevioner (hist. I 22).

A. f. n. o. 1847 s. 350: „Withesleth = Gevdernes (Gepidernes) slette"; med udstødt g! Det er fejllæsning af Withesleff (Lgbk. I 224. Nordalb. stud. V 21) (udtal Vides-lev; mandsnavn Viðir). (Forøvrig er historien om Videslev o. s. v. vel et fabricat).

A. f. n. o. 1846 s. 64: „De gotiske former eisarn (jærn) og ais (bronce), ligesom vore ældre ísarn: eis [járn: eir], forholder sig som præsens til præteritum; eisarn er således „det metal som nu existerer", ais „det forhen brugelige". — Hvilket af de to navne betød nu bronce i broncealderen? for da var bronce ikke „det forhen brugelige". (M. tror, det er aflyden, der viser fortid i udsagnsord!).

A. f. n. o. 1848 s. 243: „Danir ikke = sletteboer, fordi e i angels. denu ikke er omlyd". Men det er just omlyd. — Omvendt: gude- og helte-sagn 1854 s. 29: „Gefjon = angels. geofon (hav)" uagtet e i Gevjon er omlyd af a, og uagtet geofon er hankön eller intetkön.

A. f. n. o. 1848 s. 272: Njord af jord med n til!

Om M's behandling af olddansk (omlyd, tvelyd, o. s. v.) se: tidskr. f. philol. I 21 f. 219 f. II 297 f.

Et par andre prøver:

Gotisk formlære s. 21. 36. Fornsv. & fornn. språkb. s. 9. 33. 38: „ala ól, oprindelig ala uul, af ældre ila al". Ja ikke sandt: móðir (mǽter) oprindelig muuðir, af maða muuð, ældre miða mað! — Föj nu hertil fornsv. § 5: „ó = oo" og § 6 „o = ua = u" (d. e. ua mellemled mellem o og u), så kommer ud: ól = ool = uaual = uul, som de stadier gennem hvilke ord med selvlyd ó har udviklet sig!

Dansk-svensk-tysk formlære s. 4: „en flód = der fluss med langt (!) u". Nej, de 2 former hører ikke sammen, men 1) en flód = die flút = grundform fláda 2) et flòd (ud-flod, med kort, lukt o) = flùss = grundform fluta (fluti).

Munchs hist. I, 2 fortale s. V: „Det er den blinde, og mod alle fornuftgrunde døve, om et forældet standpunct vidnende, med videnskabens værdighed uforenelige, og i alle fald barnlige og smålige, nationalforfængelighedens forstokkethed, mod hvilken jeg har at kæmpe".

Det var, hvad jeg måtte indskyde, for at vise, at vi ikke i oldtiden har flere nationer i Danmark, at der altså ikke fra den side er noget i vejen for ét samlet rige. Nu vender jeg tilbage til sagen selv.

Med hensyn til spörsmålet om flere rigers tilværelse i 9de årh. (og dermed om rigets samling) tilsteder de tyske kilder endnu et par slutninger, der må tages med, inden jeg forlader de fremmede efterretninger.

Havde der været „et østrige og et vestrige", så havde de vel været fjender. Hövdinger, fordrevne fra det ene, havde vel fundet tilhold i det andet. Men det er der aldrig tale om. Godfreds sönner tyr til Sverige, Reginfrid og Heriold til Abotriterne, Heriold siden til kejseren. Aldrig blander et østriges konger sig i striden mellem Danerne og kejseren. Erobrere udgår kun fra Sverig (Olaph) og Norge (Hardegon).

Einhard mælder under 808, at Godfred, efter at have befæstet volden nord for Ejder, „drog hjem". Han bode altså ikke nær volden. 813 siger han om Reginfrid og Heriold, at de „ikke var hjemme" men i Westarfolda. Danekongernes

„hjem“ skulde altså hverken være Sønderjylland eller „Westarfolda“.

Westarfolda er vel Vestfold ved Viken i Norge. Norge var „hårdt at søge med hær“. Kue större dele af Norge kunde idetmindste småkonger i Sønderjylland ikke. — Einhards efterretning stemmer med den norske overlevering, næmlig med Snorres ord i Heimskringla, Harald Hårfagres saga cp. 14, at „Sigurd Ring“ (d. e. Sigurd og Ring) og Ragnar Lodbrok havde ejet: „Raumarike, Vestfold til Grenmar, Vingulmark, og alt syd for“. Heraf kan forklares senere norske kongers lyst til at gælde for Ragnars efterkommere (hvorved danske krav på Viken måtte afskæres), den ejendommelige måde, hvorpå de norske hofskalde havde travlt med Lodbrokættens genealogi, og den omstændighed, at også Godfred synes optaget i den norske sagalabyrinth, under navn af Gudrød Vedekonge, der dræbes af sin kones skosvend (Ynglingasaga cp. 53), og göres til Harald Hårfagres farfar; altså den 6te genealogiske lygtemand.

Efter Einhard faldt i Slaget 812 mellem Sigurd og Ring omtrent 11,000 mand. Nu kunde på den tid ikke af Sønderjylland, måske ikke af hele halvøen (der for en stor del var ubygget: Adam IV 1), være opdreven 2 hære på 11,000 mand tilsammen, umulig, hvoraf der alene faldt 11,000 mand. Ovenikøbet var altid en stor del af det krigsdygtige mandskab ude på vikingetog. Dette bevis, der i og for sig vilde være tvingende, svækkes kun ved, at opgiften ikke kan holdes bog med. Einhard kunde have fået overdrevne beretninger af Danske ved kejserens hof.

Så meget om de fremmede efterretninger. Deres fuldstændige tavshed om flere riger, Remberts vidnesbyrd om Eriks eneherredömme, de slutninger der må drages af sagn i England, og de sidst nævnte fingerpeg, er tilsammen nok. Her er faste kendsgerninger, der forbyder „Øst- og Vest-riget“, og småkrerne. Det forbyder de mindst fra 800 af; og så er endda ikke

taget hensyn til sagnene i England. Dermed er smårigernes samling ved Gorm forbudt. Nu bliver det ligegyldigt, hvad sagn der optegnes en 400 år efter, hélt oppe i Island. Alligevel lad os for löjer også se, hvad de nordiske kilder siger.

---

2) Danske efterretninger:

Ikke én dansk kilde véd ét ord om rigets samling ved Gorm. Derimod er de enige om at han ikke udrettede noget mærkeligt. Kongelisten no. VII (Lgbk. I 22) og Sven Ågesen (Lgbk. I 48) kalder ham „Gorm Löje" d. e. den dovne; Sven med tilföjelse: „en uvirksom mand, kun hengiven til nydelser og svir".

Sakse mælder (s. 469), at Gorm friede til den engelske kong Ædelreds (!) datter Thyre*, og fik til svar, at „hun ikke vilde ægte ham, för hun fik Dania under navn af medgift" (non ante se ei nupturam, quam Daniam sub dotis nomine recepisset). Det forstår jeg ikke. Rimelig er det en fiction, hvorved Thyre ligesom med brev og segl indsættes til værje og moder, for i sin lade mands sted at bøde på Danmark. Historikerne tar det uden videre som opfordring til at samle smårigerne; Dahlmann som opfordring til at tage „das Westreich"; men det kunde da også været opfordring til at tage *hele riget,* eller udjage andre prætendenter, eller genvinde stykker land fra Svensken. Alle disse gisninger bliver vi imidlertid fri for, da Sakse lige foran siger: „Uagtet han regnedes for udmærket höj af vækst, svarede ånden kun lidt til legemet. For til den grad viste han sig i sine sæder stadig léd ved regeringen, at han heller fandt glæde i at bevare

* Ædelred havde siden megen glæde af dette parti, da Thyres sönner voksede op til vikinger, „og heller ikke skånede Anglia for denne plage. Men Ædelråd glædedes ved deres dristighed, og regnede den overlast, han led af sine dattersönner, for en fornöjelse" (Sakse s. 471); af taknemlighed „testamenterede han dem England".

end i at forøge sin majestæt, regnede det for mer tilfredsstillende at værne om sit eget end göre indgreb i andres, og mer tænkte på at vogte det erhværvede end forøge erhværvelser." På Sakses og Sven Ågesens tid var der ikke spor af minde i Danmark om rigets samling.

Chronicon ånonymi Roskildensis (Lgbk. I 374) taler om, hvorledes Normannernes og Danernes konger, Ivar Lothpards sön den grummeste af dem, forenede sig om at øde Frankernes rige, og tilföjer: „konger siger jeg, fordi der dengang var mange konger i Danmark. For stundum skal der have været 2 i Jylland, en 3dje i Fyn, 4de i Sæland, 5te i Skåne; somtid 2 i hele Danmark; imellem også 1 i hele Danmark; sommetider 1 i hele England og Danmark på engang." Disse ord, hvori der forøvrig ikke er tanke om fast øst- og vestrige, eller faste småriger, men om prætendenter, der reves om riget, og forsåvidt det rette rammes, er os aldeles uvedkommende; de er næmlig ikke andet end en udmaling af Adams ord I 39 og 54 om Normanne- eller Dane-kongerne, og Inguar Lodparchs sön, og de konger, han ikke vidste om regerede sammen eller efter hverandre.

De danske kilder kunde ikke have ladet Gorm samle riget, da de enstemmig lader det være samlet iforvejen, ja fra første færd begynder med ét rige. De begynder ligeledes fra første færd med Englandstog, og med at uddrive Sakserne af Jylland (Sakse s.74. 81). For alt det er historikeren døv. Den vise var skaldene nødt til at synge. Hvad havde Sven Tjugeskægs og Knud hin Riges hird gidet hørt om, hvorledes én næssekonge tog den andens par tønder land fra ham? Men tvinge Venderne til skat, køre Sakserne ud af halvøen, tage Nordhumberland; det sömmede sig for Dane-konger; det var da ikke barneværk. Hvad vi lærer af disse sagn, er ikke Danmarks historie, men en meget vigtig sætning til deres egen historie: den skikkelse, sagnene har hos Sakse, den, hvori de over Norge kom til Island, fik de på en tid, da Danmark længe havde været ét rige, enten nu få eller mange reves om det, og da vikingetog til Vendland, Saksland,

Frisland, erobringer i Nordhumberland, og kampe med kejserens saksiske hære inden rigets grænse, var dagens orden.

---

3) Islandske efterretninger:

Disse er norske efterretninger på 2den hånd. Sagaerne indeholder, for oldtidens vedkommende, sagn der fra Norge kom til Island. Dèr gennemlevede de i mundtlig overlevering videre udarbejdelse ved en skole af fagmænd: sagafortællerne. Nedskrivning påfulgte i 12te og følgende århundreder. Sagaliteraturen øser, med hensyn til Danmarks, Norges, og Sverigs, oldtid, af den islandske mundtlige overlevering som eneste lovlig kilde. Et islandsk skrifts værd afhænger af, hvor uforstyrret det gengiver denne overlevering.

Om de sagaer der handler om de tre skandinaviske lande *til Knud den Stores tid* må, med hensyn til forholdet mellem den mundtlige overlevering og dem, og mellem dem indbyrdes, iforvejen udhæves:

Den første Islænder, der skrev noget, var Are Frode. Det gjorde han ved 1120, omtrent 250 år efter de norske indvandringers begyndelse ved 870, henved 200 efter deres ophør ved 930. Hans efterretninger om Island særlig vedrører os ikke. Om Norges konger (yngre end Harald Hårfagre; se: Munchs fortale til oversættelsen af Norges kongesagaer s. XXIX), og tillige „om danske og engelske" (fortale til heimskr.), leverede han korte optegnelser, vel kun til tidsregning og genealogi. De er nu tabt; men Snorre brugte dem. Også hvad Sæmund Frode skal have skrevet om Norges konger, er tabt.

Inden 1220 var skrevet: 1) om Danmark: Jomsvikinge-saga; og en „Skjoldunge-saga", som Snorre kendte, men som er tabt. Må have indeholdt danske kongesagn, d. e. *danske efterretninger på 3dje hånd.* De opskrifter af slige sagn, vi har, er yngre. 2) om Norge: legendariske fortællinger om Olav Tryggvesön og Olav den Hellige, tildels først på latin ved munke; vi har endnu: „mindre" Olav Tryggvesöns saga, og brudstykker om Olav den Hellige.

Snorre Sturlesön skrev Norges konge-sagaer („heimskringla") mellem 1220 og 1230. Kendte nysnævnte skrevne sagaer, brugte dem varsomt, er ikke

videre afhængig af dem. Hans hovedkilde var den mundtlige islandske sagafortælning, og skaldekvad, især de til ære for bestemte konger og stormænd.

Större Olav Helliges saga: omskrift af Snorres (ytringer om Gorm ordret ens); kommer os ikke ved.

Större Olav Tryggvesöns saga: rimelig udarbejdet af Berg mellem 1320 og 1330, efter Snorres værk (ytringer om Gorm ordret ens); kommer os ikke ved.

„Fagrskinna" om norske konger; afviger en hel del fra Snorre; forfattet af ukendt Islænder, rimelig efter 1263 (se: safn til sögu Íslands I 151—152).

Knytlinge-saga, om danske konger fra Harald Blåtan til Knud 6te. Cp. 1—25, til Sven Estridsens død, „uddraget af norske kongesagaer, Jomsvikingesaga, islandske skaldes sange om Knud den Store, Erik jarl, Sven Estridsen" (Müllers sagabibl. III 119).

Indskuddene cp. 60—64 i större Olav Tryggvesöns saga, rimelig ældre end Berg, *bruger engelske og tyske kilder, især Adam af Bremen.*

Af disse indskud leverer Hauk Erlendssön († 1334) uddrag i þáttr af Ragnars sonum cp. 3—4.

Det lille stykke om Dane-konger fra „Sigurd Ring" til Valdemar Sejr (Lgbk. II 424—433) hører ligeledes til dem, der bruger tyske efterretninger.

De islandske annaler bruger tyske og andre fremmede efterretninger, og Sakse.

Om brug af sagaer om Norges konger som historie har jeg ikke nødig at tale. Ét er nok: Alt hvad der *blot* står (ikke at tale om hvad man bilder sig ind der står) *i repliker*, uden nogensomhelst støtte udenfor dem, går ud. Det hørte med til sagafortællerens kunst at lade personerne tale på rette måde, efter omstændigheder og character. Og det er mesterlig gjort; „classikernes" kedsommeligheder i samme fag falder igennem ved sammenligning; allevegne hersker sund sans* og fuldendt naturlighed. Endog som blot romanliteratur (men de er, indenfor de rette grænser, historie) vilde sagaerne være ethvert lands stolthed. Men at göre replikerne til historie, det er et stærkt stykke. Det er nok at henvise til, at sagaerne, aldeles lige som digtere gör den dag idag, lader vikinger, hvor de så lander, tale uden videre med de indfødte; og replikerne er lige så gode som de mellem dem selv indbyrdes. Således taler f. ex. Egil Skallegrimssön uden mindste vanskelighed med Kurerne, som han aldrig i sine dage havde set för. Så nöje kunde sagamanden ikke veje sin dramatisering, at han kunde

---

* Hvem brænder sig ikke imellem. I Jomsvikinge-saga cp. 44 siger Bo Digre nogen smukke ting, ovenikøbet med ikke få læbelyd i, efter at Thorkel Midlang har „hugget af ham [under-] læben og hagen hélt ned igennem, så at dét faldt lige ned i skibet, og tænderne føg af Bue ved hugget."

undgå at lægge en person ord i munden, der, taget for sig alene, kunde lede til falske historiske slutninger. Dette er a-b-c-lærdom.

Snorre stolede meget på skaldekvad, og siger, han „véd exempler på, at gamle kyndige mænd har holdt sligt for sandt". Han er varsom nok til særlig at bygge på kvad fremsagte for vedkommende konge eller høvding selv. Men på deres ægthed hviler tit mistanke af værste art. Der er Brage skald hin gamles: mand med gudenavn; skald med skalde-gudens; ovenikøbet den ældste skald; og i kvadet om Gevjon, under hans navn, tages fejl af Sæland ved Mælaren og Sæland i Danmark (regesta geogr. i script. hist. isl. XII 537); det passer bedst til en senere Islænder. Denne graverende mistanke mod Brage om skyldighed i ikke-tilværelse vokser, når vi i Bråvalla-visens henførelse til Starkad har exempel på forfatter digtet til herreløs vise, og i Regners dødssang, på vise lavet i navnkundig mands navn. Så er der Egil Skallegrimssöns kvad for kong Ædelstan i England, og Gunløgs for kong Ædelred; dem kunde Ædelstan og Ædelred ikke have forstået, selv om vi vil tro på, at de kunde dansk nok til at tale med Egil og Gunløg. Deres majestæter måtte da allernådigst have hørt på hvad de ikke forstod; om majestæter allerede dengang döjede dét, skal jeg lade være usagt. Snorre kender, i Magnus Barfods saga cp. 16, en nidvise, som en Islænder måtte fremsige for „en engelsk greve" i en retsstrid; men greven var naturligvis en Normanner, der kun kunde fransk, og var for fornem til at forstå andet. Fremdeles har vi Egil Skallegrimssöns kvad for Erik Blodøkse, konge i Nordhumberland; men at Erik skulde have været konge i Nordhumberland, er ikke til at tro på, når de engelske kilder ikke har så meget som et lille bitte nys derom. — Forøvrig kommer spörsmål om skaldekvads pålidelighed næppe til at røre ved nærværende ämne. — Jeg kan her omtale, at når Snorre nævner en som konge „i Jylland", f. ex i Harald Hårfagres saga cp. 21 en Erik på Haralds tid, eller idetmindste ung nok til at Harald kunde giftes med en datter af ham, så er dermed et kongerige Jylland ikke givet (der er imidlertid ikke noget ivejen for underkonger eller samkonger, især af det danske kongehus selv; det er kun 2, eller flere, kongehuse, 2, eller flere, faste riger, der må nægtes). Denne ældre del af Snorres værk er overvejende bygget på skaldekvad. Nu *var det norsk og svensk talebrug, særlig skaldenes, at kalde alle Danske: „Jyder", og Dane-kongerne: „Jyde-konger"* (Jóta dróttin, Jóta gramr, Jóta stillir, Jóta þengill, Jóta öðlingr, Jóta vinr. se: register i fmns. XII under „Jótar"); og *således kaldes Sven Tjugeskæg, Knud den Store, Magnus den Gode* (fmns. III 93. IV 353. VI 196). En slig „Jyde-konge" kunde Snorre let, af uagtsomhed, komme til at nævne som konge over Jylland.

Norske efterretninger pd 1ste hånd er ikke til (uden i skaldekvad, forsåvidt de er ægte). Sagafortælningen uddøde i Norge, om den ellers har været udviklet der; og *ingen Nordmand affattede nogen skreven saga om Norge.* (Man har norske afskrifter af islandske sagaer). — Thjodrek munk skrev ved 1180 en kort Norges historie fra Harald Hårfagre, på latin (Lgbk. V), men ikke efter norske efterretninger. Han siger ud-

trykkelig, at aldrig nogen Nordmand havde skrevet om oldhistorie, og henholder sig udtrykkelig, og kun, til islandske efterretninger. Hans bog hører til norsk literatur (på latin), men efterretningerne er islandske. — Når en saga, som „ágrip", særlig stemmer med Thjodrek, er følgelig dens efterretninger islandske. *Fagrskinna's* efterretninger er islandske; for den stemmer særlig med „ágrip" og mindre Olav Tryggvesöns saga (Munch & Ungers fortale i udg. 1847. s. VII—VIII). Ikke blot efterretningerne er islandske, også bogen selv. Nogle lærde Nordmænd har af „ágrip", mindre Olav Helliges saga, og Fagrskinna (hvilken sidste kommer os ved her), lavet en „oldnorsk" sagaliteratur. Ingen literatur er gået hurtigere og fuldstændigere tilgrunde: den blev slået ihjel ved *Jon Thorkelssons afhandling „um Fagrskinnu og Olafs sögu helga" i: safn til sögu Islands (1853) I 137—184*, hvor sagen er bragt i orden, og hvortil jeg henviser.*

Islænderne kan vi, for den tid der er ældre end saga-nedskrivning, ikke bruge til andet end til at lære islandske sagn, og andre nordiske sagns islandske redaction. Hvert eneste ord, der ikke er rundet af sagnets reneste, uforstyrrede, kilde, bliver at stryge. Hvad bryder vi os om, hvorledes en Islænder skriver stumper af angelsaksiske og islandske genealogier sammen; det kan göres på 7 gange 70 måder. Hvad bryder vi os om, hvad en Islænder skriver ud af Adam af Bremen; vi kan selv skrive ud af Adam af Bremen. Hvad bryder vi os om, hvad ravgalt töj en islandsk munk brygger sammen af tyske efterretninger og islandske sagn; vi kan selv brygge velsignelse af ravgalt töj af tyske efterreninger og islandske sagn.

---

* Munch og Unger (fortale s. V) har kun 1 grund for Fagrskinna's forfattelse af en Nordmand, at Island omtales med „dèr" og „dét land". Slige ord bruger en fortæller, efter hvor han tænker sig hen. Thorkelsson efterviser, at „dèr", „dét land", bruges om Island i islandske sagaer; ja, at der siges „dèr", „dét land", om Norge, i Fagrskinna selv, som M & U selv har udgivet! at den altså efter deres egne ord ikke kunde have en Nordmand til forfatter. — At forfatteren var en Islænder, godtgöres ved at: Fagrskinna henholder sig til nævnte Islænderes efterretninger, især skaldes, desuden en Thorgils Snorresöns (navnet Snorre brugtes ikke i Norge), som ses at være præsten Thorgils Snorresön († 1201); særlig overensstemmelse med Jomsvikinge-saga, næmlig i cp. 61 (hvor „vestan af Mýrum i Dýrafirði" ikke passer i en Nordmands mund); brug af Erik Oddssön om Sigurd Slembe; lange næsten ordrette overensstemmelser med Snorre Sturlesön, der idetmindste viser brug af samme mundtlige sagaredaction; 51 citater af skaldekvad, deraf kun 5 efter norske skalde; den islandske ugedags-nævnelse efter nummer (3dje dag). — s. 148 udhæves, at aldrig nogen saga citerer eller henholder sig til en norsk saga, men kun til islandske; medens dog norske skaldekvad hyppig citeres.

Vi har da først de heroiske sagaer om Skjoldungerne, Rolv Krakes saga, Rnarags saga, „sögubrot“. De lader Skjoldungerne, Lodbrokætten medregnet (som de urigtig hidleder fra Sverig), råde over hele Danmark (flds. I 4. 24. 376. 387. 345. 290). Men da de indeholder danske sagn ført over Norge til Island, og vi søger efter islandske efterretninger uafhængige af disse sagn, så kommer de os egenlig ikke ved, uden forsåvidt de viser, at Islænderen ikke regnede forandring af fremstillingen i dette punct for nødvendig.

Foruden dem er der kun 2 sagaer om Danmark: Jomsvikinge-saga og Knytlinge-saga. De *véd ikke ét ord om rigets samling ved Gorm.* Den skulde dog først og fremmest søges i sagaer om Danmark.

Jomsvikinge-saga har en hel del at fortælle om Gorm. Den lar ham fra først af bo i Jylland, den del historikerne lar ham erobre. Forøvrig er dens sagn om Gorm værdiløse. Men den er gammel, ældre end Snorre. Vi må slutte, at der i tiden för Snorre ikke på Island levede sagn om rigets samling ved Gorm.

Knytlinge-saga begynder med „Harald Gormssön“. Havde forfatteren vidst af, at Haralds rige var samlet af faderen, kunde han ikke passende undladt at tilföje en lille ytring derom. — Cp. 32 giver en kort Danmarks geographi, der ender med de ord: „Disse lande, som nu er nævnt, ligger under Danekongen, og er de både store og folkerige. Disse lande var fordum mange kongers riger.“ Det sidste er kun forfatterens gisning, men om hvis rigtighed, i mer end én betydning, der ikke er grund til at tvivle. Capitlet kan være indskud; jeg lægger derfor ikke vægt på, at det havde givet forfatteren så meget mere grund til at omtale disse rigers samling ved Gorm, hvis han havde vidst af den at sige. — Sagaen er ung, dens første del uddrag af norske kongesagaer. Det kommer til at vise, at forfatteren hverken kendte sagn om Gorm som rigssamler, eller i norske kongesagaer så noget, der mældte derom.

Thjodrek munk (cp. 4. Lgbk. V 316) nævner i forbigående Gorm Haralds fader, uden tilföjelse af nærmere efterretninger.

De korte latinske optegnelser om norske konger, rimelig fra Orknøerne, og fra 15de årh. (s. 11 i Munchs udg.: „symbolæ ad historiam antiquiorem rerum Norvegicarum") nævner Gorm ved at fortælle, at „Erik Blodøkse fik kone fra Danmark, Gunnild, datter af Gorm, Danernes tåbelige konge, og Thyre, den höjvise kvinde" (Gorms stultissimi Danorum regis filiam ac Thyri mulieris prudentissime). Hvis Gorm Hjemske (d. e. den enfoldige) er en anden end Gorm Gamle, så bliver dette her sammenblanding af dem.

I norske kongesagaer på islandsk forekommer Gorm den Gamles navn enkelte gange uden tilföjelse af nærmere oplysning om hans regering; således i Snorres Halvdan Svartes saga cp. 5, hvor han urigtig nævnes samtidig med Halvdan.

Landnáma I 1 nævner ham samtidig med Islands opdagelse (870), ligeledes for tidlig.

Hos Snorre omtales Gorm 3 steder i repliker. Disse steder indeholder naturligvis ikke efterretninger om Gorm, da replikerne skyldes sagafortællernes opfindsomhed. Dog er de ikke spildt for os. De beviser, at der på Snorres tid ikke var sagn på Island om Gorm som rigssamler. Vi vil tage dem i omvendt orden.

I Olav den Helliges saga cp. 140 mælder Snorre, hvorledes Knud hin Rige sendte bud og brev til Olav, og lod sige: „at kong Knud kalder hele Norge sit eje, og påstår, at hans forfædre har haft det rige för ham", at Olav derfor får at tage det til len af ham. Olav nægter det naturligvis, og henviser til: „at det havde han hørt sagt i gamle frasagn, at Gorm, Dane-konnung, tyktes være gild thjod-konge [d. e. folkekonge]; og rådede han for Danmark ene. Men disse Danekonger, som siden har været, tykkes det ikke nok. Er nu så kommet, at Knud råder for Danmark og England" o. s. v. —

Gorm rådede *for Danmark alene*: det var det svar, der krævedes ved denne lejlighed.

I Olav Tryggvesöns saga cp. 8—9 f. giver Snorre den velkendte historie om Guld-Haralds fald. Guldharald kræver af Harald Blåtan halvdelen af Danmark. „Ved dette krav blev kong Harald meget vred, siger, at ingen mand krævede det af kong Gorm, hans fader, at han skulde blive halvkonge over Dane-vælde; ikke heller af hans fader Harde-Knud, eller Sigurd Orm i Öje, eller Ragnar Lodbrok.“ Siden taler Harald Blåtan med Håkon jarl om sagen. Håkon siger: „Ikke vil jeg og kalde det mit råd, at du gör dig til mindre konge, end din fader var, Gorm. Øgede han og meget sit rige, men minskede det ingenlunde.“ — Det var det svar, Håkon måtte give: du kan ikke minske riget, for din fader *øgede det* (det kunde Gorm f. ex. have gjort ved at vinde land tilbage fra Svensken). Og det var det Harald måtte svare: det er ikke skik, at der er mere end én konge i Danmark. — Det er let at se hvorledes en, ved at pille Olavs svar ud, at Gorm rådede i Danmark alene, og Håkons, at han øgede sit rige meget, kunde lave et „tvingende bevis“ for, at Gorm altså indtog meget af Danmark (hvormed ikke en samling af småriger var bevist). Det var lige så vittig kritik, som at indvende derimod, at Olavs svar tydede på det danske sagn om Gorms uvirksomhed, Håkons på et islandsk. Det er klart, at ingen af dem tyder på noget sagn. Vedkommende sagamand lavede på hvert sted det svar, der passede, og som ikke stred mod nogen ting, han vidste. Vigtigst bliver Harald Blåtans svar, at Hardeknud, Sigurd Orm i Öje, og Ragnar Lodbrok, ejede hele Danmark. Det svar er også et fabricat, ikke Snorres, men en sagamands. Ikke at tale om, at ingen kunde have efterretning om svaret, Harald Blåtan kunde ikke have givet det. Sæt også, sagnet allerede dengang gjorde Sigurd Orm i Öje til konge i Danmark (som han vel næppe var), så kunde Harald idetmindste ikke andet end vide, at Ragnar netop havde en medkonge; det vidste sagnet endnu på Sakses tid. Men jo mere svaret er et fabricat, og jo

mindre det er Snorres, jo mere beviser det. Sagamanden viser, ved at lave det, at i den ældre tid, för Snorre, sagn om Gorms samling af riget ikke levede på Island. Snorre viser, ved at optage det, at sligt sagn heller ikke var til på hans tid, og at han ikke i de repliker, hvor Gorm nævnes, så hentydning til slig tildragelse.

I Harald Hårfagres saga cp. 3 mælder Snorre, hvorledes Harald sender bud at fri til Gyda, kong Eriks datter af Hördaland. I sit svar siger hun: „men det tykkes mig underligt, at ikke den konge er til, der således vil tilegne sig Norge, og være enevoldskonge derover, som kong Gorm i Danmark, eller kong Erik i Upsal.“ Og da sendemændene tar bort, siger hun atter: „Sig disse mine ord til kong Harald, at jeg vil kun da sige ja til at blive hans kone, om han vil dét göre for min skyld først, at lægge under sig hele Norge, og råde det rige så frit som kong Erik Sviavælde, eller kong Gorm Danmark; kun da tykkes mig, han kan hede thjodkonge“.* Hermed har (som allerede P. E. Müller fremhæver: noter til Sakse III 280) Snorre ikke ladet Gyda sige, at Harald skulde samle Norge således som Gorm havde samlet Danmark, Erik Sverig. Det kunde Snorre ikke lade hende sige, efter det svar, han lader Harald Blåtan give Guldharald. Han lader Gyda sige: at Harald borde samle Norge, forat være enevoldskonge derover, således som Gorm var enevoldskonge i Danmark, Erik i Sverig. Det kunde nu Gyda ikke have sagt: for dengang hun skulde have svaret det (ved 860), var Gorm endnu ikke konge i Danmark. Svaret er et fabricat. Hele historien er det måske også. Fagrskinna (cp. 15) har en lignende historie om en anden

---

* „En þat þykki mèr undarligt er engi er sá konúngr, er svá vili eignast Noreg, ok vera einvaldi yfir, sem Gormr konúngr at Danmörku eðr Eiríkr konúngr at Uppsölum.“ ... „Segit þau mín orð Haraldi konúngi, at ek mun því at eins játa at gerast eiginkona hans, ef hann vill þat gera fyrir mínar sakir áðr, at leggja undir sik allan Noreg, og ráða því ríki jafnfrjálsliga sem Eiríkr konúngr Sviaveldi, eðr Gormr konúngr Danmörk; því at einu þykki mèr hann mega heita þjóðkonúngr.“

prinsesse, Ragna, der stiller samme betingelse, men ikke mæler om Gorm og Erik.

Snorre har altså ingensteds sagt, at Gorm samlede riget; derimod har han sagt, at Gorm ikke gjorde det.

Alligevel kunde de 2 af replikerne, Håkons, og Gydas, læst i en fart, vække forestilling om erobringer indenfor Danmark. Det er altså let at se, at hvis der nu sidenefter på Island havde udviklet sig et sagn om rigets samling ved Gorm — men et sligt sagn udviklede sig ikke — så var det vokset ud af de repliker, som sagamændene havde lagt Håkon og Gyda i munden.

Fagrskinna cp. 37—45 har samme historie om Guldharalds fald, som Snorre, ikke udskrevet efter Snorre, men lånt fra samme mundtlige kilde. Inden den nåede Fagrskinnas forfatter, var den imidlertid gået gennem én kunstners hænder til. Charactertræk og repliker er vokset i skarphed og tydelighed.

Haralds svar om rigets tidligere udelelighed mangler. Håkons er blevet eftertrykkeligere; han siger: „Men én ting harmer os mest, jeres venner: Gorm, jeres fader, blev så stor mand i sin ætt, at han tilegnede sig mange kongers vælde“, og videre: „så vilde jeres frænde Gorm gjort, ikke minskes af sine mægtige frænder, alligevel øge deres magt, og tage dèrtil andres eje“ (Håkon tilskynder ham næmlig til at tage Norge fra Gunhilds sönner og give det til Guldharald, hvorved Håkon håber selv at vinde det). Og siden, da Håkon lokker Harald Blåtan til ikke at modsætte sig overfaldet på Guldharald, siger han: „Gorm tilegnede sig et stort rige, som ikke hans fader havde; hvad rige skal vi få, som så stort er, eller större, end Danmarks rige, som jeres fader vandt under sig? Det var hövdinge-råd at tilegne sig Norge“ (næmlig ved nu at dræbe Guldharald, der skulde have Norge efter Harald Gråfelds drab). — Her er sagnet ligesom på spring til at opfinde rigets samling ved Gorm. Der mangler kun lidt, så er det sagt. Men endnu er det ikke sagt. Der står at han „vandt Danmark“,

det samme som Jællingestenen siger om Harald Blåtan, hvilket ikke er ét med „samlede“; det tyder kun på erhværvelse ved kamp (eller endog kun på erhværvelse? dog kunde jo også Harald Blåtan have vundet Danmark ved kamp, f. ex. mod sin broder). Der står endvidere, at han tilegnede sig „mange kongers vælde“, men ikke, om i eller udenfor Danmark; det kunde jo været i Vendland, Saksland, England; og Olav den Helliges replik, at Gorm rådede „kun i Danmark“, findes ikke i Fagrskinna. Naturligvis, forfatteren til Fagrskinna havde ingen efterretning om Gorms erobring af „mange kongers vælde“; det er til at tage og føle på, vi har her yderligere forbedring på den samme replik, som Snorre meddeler.

Islænderne havde altså ikke noget sagn om rigets samling ved Gorm. Den islandske overlevering stemmer med den danske, og begge med fremmede efterretninger: Gorm samlede ikke riget.

Det var altså enden på historien: de islandske *kilder* véd heller ikke ét ord af den ting at sige. *Ingen nordisk eller fremmed kilde véd ét eneste ord derom.* Nu bliver læseren utålmodig: får det sejpineri med „véd ikke ét eneste ord“ da ikke ende; det kunde han jo sagt straks med 5 ord: ingen véd ét ord derom.

Men der har jeg igen ladt, som den „pålideligste efterretning“ ikke var til. For de lærde har virkelig 1, siger og skriver én, „efterretning“ om rigets samling ved Gorm, at holde sig til. Og den er just aldeles af samme slags som de islandske genealogier, og Bedas „efterretninger“ om Angler, Sakser, og Jyder, netop af det eneste slags efterretninger, der er efter en lærd mands hjærte; en ædelsten, som dem han sanker hos Plinius og Ptolemaios, en „classisk“ perle, der kunde stråle i Tacitus's declamationer.

Den giver nöjagtig besked, den går på det allertroværdigste ind i enkeltheder, således som kun grundig underrettede folk

gör; den har en höjst ærbar, historisk, mine; ingen lystige udskejelser som hos Sakse; ingen oprykning i æsthetisk sphære, som i andre sagaer. Det er en islandsk efterårsblomst: pur „videnskabelig“ historie, måske det mest „rent historiske“ i hele literaturen. Den mælder, hvad sagnet ikke havde forstand på, og ikke vidste at vurdere, de törre, nøgne, statistiske facta.

Den står i indskuddene i Olav Tryggvesöns saga, nærmlig i cp. 63 (fmns. I 116). Ordene er: „Kong Gorm för med sin hær ind i det rige i Danmark, som er kaldt Redgoteland, men nu kaldes Jydland, imod den konge, som da rådede derfor; han hed *Gnupa*. De havde nogle kampe sammen; men således endte det, at Gorm fældede den konge, og tilegnede sig hele hans rige. Dernæst för Gorm mod den konge, som hed *Silfraskalli*; og havde med ham ufred og kampe, og kong Gorm fik stadig sejr; og omsider fældede han den konge. Derefter gik han op i [d. e. længer op i] Jydland, og för således med hærskjold, at *han ødte alle konger hélt syd til Sle*. Ligeledes vandt han stort rige i Vendland. Mange kampe havde Gorm med Sakserne, og blev den mægtigste konge.“

Gnupa og Silfraskalli. Det var da nogen lystige navne. Hvor kan den gode mand have dem fra? Gnupa, med hunkönsendelse; ja, man har jo i islandsk, som i andre sprog, exempler; der er jo Sturla; men dette navn heder nu just Gnúpr med hankönsendelse. Og Silfra-skalli, det er en sproglig urimelighed; silfr (sølv) i ejeform i flertal! når galt endelig skal være, så må Sølverskalle da hede Silfrskalli*. — En så ærbar historiker er hævet over mistanke for selv at have lavet de navne. Hvor er da hans kilde? Hos Snorre fandt han dem ikke. Folkesagnet kunde ikke levere dem; for folkesagnet indlod sig ikke på sproglige umuligheder; det havde naturligt vid; det var ikke en „classisk“ skolepog, og ligesålidt optugtet i det moderne „store cultursprog“, som „vækker reflexionen“ hos os; så det fik at blive inden de grænser, sund sans og

* Stednavnet Silfrastaðir (se index til landnáma) må afledes af mandstilnavnet Silfri.

menneskeforstand drager. Her må være bedre kilde. Slige navne får man kun med sort på hvidt. Men eftersporingen følger jo af sig selv. Det første skridt er ufejlbarligt: her foreligger sprog-umuligheder; altså har vi en latiner for os. Når drev nogen det til at lave sprog-umuligheder, uden at have gået i lærd skole: „disciplina sollerti fingitur ingenium“. Hvilke kilder på latin brugte forfatteren? der er de fra England; de leverede hans kong Eava i Nordhumberland. Men Silfraskalli, det vilde vi dog ikke ved første öjekast søge der. De fra Tyskland; Adam af Bremen? Ja rigtig, der kommer historien for dagen. Når læseren nu lærer, hvorledes hans fædreland blev samlet, tilgiver han mig vel til gengæld det tidligere sejpineri.

Vi tar det første sted, hvor Adam omtaler Gorm, I 57, derefter de to nærmest foregående, hvor Danmark omtales, I 54 og 50; så bliver det hele soleklart, og deres majestæter kong Gnupa og kong Silfraskalli lader sig documentere bogstav for bogstav, så de går ikke tilgrunde, som „das ostreich und das westreich“, af mangel på 1 bogstav at støtte sig til.

I I 57 kaldes Gorm: Hardecnudth Wrm.

I I 54 kommer en erobrer Hardegon fra Nortmannia. Ham tog, eller læste, Islænderen for Hardecnudth; om det var rigtigt, er os ligegyldigt. Hardegon blev altså til kong Gorm.

Denne Hardegon overvandt en konge, hvis navn Adam skriver: Sigerich. Lige efter Sigerich står ordet „cum“ (da). Nu véd de, der kender gamle håndskrifter, at cum og calli ser ens ud; det er samme streger. Islænderen læste altså:

s ı g e r ıc h c u m

som: *s ı lf e r a s ç a ll*

når *g* ikke nöjagtig foroven, så er resten *lf;* *ıc* rykket for nær sammen kan læses som *a;* når af *h* det venstre ben forneden er utydeligt, eller løber sammen med bogstavet foran, så er resten *s;* *m* er samme 3 streger som *ll.* Således kom Gorm til at overvinde kong Silferascalli. Her kom Islænderen til at tænke på silfr (sølv), og udelod derfor *e*: Silfraskalli.

I I 50 nævnes en konge, hvis navn Adam skriver Chnob. Lige efter Chnob står ordet „et“ (og). Træk stregen af *t* for nær over på *e*, så kommer et *a* frem. Islænderen læste Chnoba, og forandrede det smagfuldt til Gnupa. Således kom denne konge til sin hunkönsendelse.

Nu bliver resten af Adams ord meningsløs; for „cum“ og „et“ kan ikke undværes. Islænderen forstod altså ikke stedet. Men jo mindre man forstår, jo mer kan man fabrikere. Af de øvrige navne i I 50. 54 gjorde han „konger hélt syd til Sle“. Måske efter en meget practisk tankegang, som nyere historikere også må have haft: han mente måske, at Gudfred bedre havde kunnet modstå Karl den Store, hvis han ikke engang var enekonge i Sønderjylland, men havde en god del småkonger til at hjælpe sig.

Det var Gorms stordåd. „Man må formode,“ siger P. A. Munch I 746, „at det har været Thyre, som vakte ham af hans døsighed, og som bragte ham til at opmande sig og begynde erobringsværket. Navnene på et par af de konger, Gorm overvandt, er opbevarede, og det heder, at han ødelagde alle småkonger lige til Slien.“

Lad os nu se, hvad fremskridt kritiken har gjort mellem Hauk Erlendssöns tid og P. A. Munch.

Hauk udskriver efter dette sted, i þáttr af Ragnars sonum cp. 4 (flds. I 355): „Kong Gorm fór med hær over hele Jydland, og ødte alle næskonger hélt syd til Sle. Ligeledes vandt han meget af Vendland; og mange kampe havde han med Sakserne, og blev den mægtigste konge.“

Kong Gnupa og kong Silfraskalli, det fandt han dog for galt; dem lod han dumpe, og var i det stykke kræsnere, end man er i 19de årh. Rimeligvis er han kommen til at le ad navnene, og bleven flov for sig selv ved at skulle skrive dem af. Resten, om kongerne hélt ned til Sle, og erobringen i Vendland, fandt han ikke forkastelig.

Forfatteren af stykket om Danekonger, hos Lgbk. II 424, hører ligeledes til dem, der bruger tyske efterretninger. Hans ord om Gorm er: „Efter [d. e. senere end] denne Eriks dage lagde den konge under sig hele Danmark som hed Gorm, hård og hedensk.“ Det er ikke nok til at se, om han har haft Adam for sig, og ligeledes gjort Hardegon til Gorm; ordene „hård og hedensk“ kunde passe dertil (smlgn. Adam I 57. 61). Han kunde også have taget ordene, at Gorm lagde Danmark under sig, af repliken i Fagrskinna, eller et lignende islandsk skrift.

Blandt de islandske annaler er de, der ender ved 1427, og i den Arne-Magnæanske udgave mærkes med L. De bruger Sakse, og har (s. 12) Sakses historie om Gorm, „der gav Thyre Danmarks rige i morgengave“. De siger under 850 (s. 8) om Erik Barn: „Han var den første enevoldskonge i Danmark.“ Det slutter forfatteren af, at Erik Barn kom på thronen ved det store slag (854), hvor Erik den ældre faldt i kamp mod Gudorm med hele den danske kongeæt (Sakse s. 465), og af at Sakse i tiden nærmest forud nævner mange kongenavne og borgerkrige.

Disse fabricater går naturligvis ud. Altså er det usagt, at Gorm samlede riget; ingen efterretning har sagt det; intet sagn har sagt det.

„Øst- og vest-rigets“, eller smårigernes, samling i 9de årh. er et hjærnespind og en umulighed.

Disse kortfattede undersøgelser over oldhistoriske efterretningers indbyrdes slægtskab giver jeg som skærv til oldhistorisk kritiks historie i Norden fra 1120 til 1861, fra Are Frode og Thjodrek munk, gennem det kendelige fremskridt hos Snorre Sturlesön og Hauk Erlendssön, og derfra lige til P. A. Munch.

Undersøgelsens hovedudbytte:

Hele Danmark, halvøen med, havde danske, skandinaviske, indbyggere ved år 500 e. Chr., og kan heller ikke för den tid have haft tyske indbyggere.

Danmark var ét rige rum tid för år 800, og samledes ikke af Gorm.

Bråvallakampen vedkommer hverken historie eller ethnographi. Dens tid er ubestemmelig.

Regner Lodbrok og Lodbroks-sönnerne levede i 9de årh. Regner var ikke sön af sejrherren på Bråvol, selv om denne havde tilhørt virkeligheden.

Tillæg.

Da jeg hele tiden har bygget på den måde, hvorpå efterretningerne er afledet af hverandre, udskriver jeg her, for at læseren lettere kan holde bog med min fremgangsmåde, de *vigtigste* kildesteder, især til den første af de 2 afhandlinger.

Forholdet mellem efterretningerne er simpelt, og let at fastholde. Til Lodbrok-ættens historie har vi 2 kilder: de frankiske efterretninger (hos Einhard), og det danske sagn. Hertil forholder sig de afledte efterretninger således:

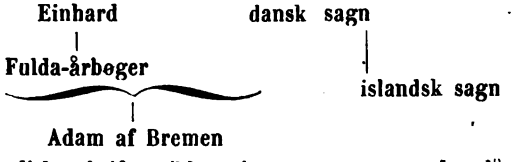

Hvor de nordiske skrifter ikke giver sagnet rent, der låner de mest fra Adam. De svenske fortællinger om Bråvalla-slaget er lånt fra de danske. — Se også s. 2—3, 14—15, 63—66.

1) Tyske efterretninger.

Einhards årbøger:

812. Nec multo post Hemmingus Danorum rex defunctus nunciatur. Cui cum Sigifridus nepos Godofridi regis et Anulo nepos Herioldi quondam regis succedere voluissent, neque inter eos uter regnare deberet convenire potuisset, comparatis copiis et commisso proelio ambo moriuntur. Pars tamen Anulonis adepta victoriam fratres eius Herioldum et Reginfridum reges sibi constituit; quam necessario pars victa secuta eosdem sibi regnare non abnuit. In eo proelio 10,940 viri cecidisse narrantur. . . . . Harioldus et Reginfridus reges Danorum missa ad imperatorem legatione pacem petunt et fratrem suum Hemmingum sibi remitti rogant.

813. Missi sunt de hoc conventu quidam Francorum et Saxonum primores trans Albim fluvium ad confinia Nordmannorum, qui pacem cum eis secundum petitionem regum illorum facerent et fratrem eorum redderent. Quibus cum pari numero — nam 16 erant — de primatibus Danorum in loco deputato occurrissent, iuramentis utrimque factis pax

confirmata et regum frater eis redditus est. Qui tamen eo tempore domi non erant sed ad Westarfoldam cum exercitu profecti, quae regio ultima regni eorum inter septentrionem et occidentem sita contra aquilonalem Brittaniae summitatem respicit, cuius principes ac populus eis subici recusabant. Quibus perdomitis cum revertissent et fratrem ab imperatore missum recepissent, filii Godofridi regis et ex primoribus Danorum non pauci, qui iam dudum relicta patria apud Sueones exulabant, conparatis undecumque copiis bellum eis intulerunt, et confluentibus ad se passim ex omni Danorum terra popularium turmis, commisso cum eis proelio etiam regno non multo eos labore pepulerunt.

814. Harioldus et Reginfridus reges Danorum, qui anno superiore a filiis Godofridi victi et regno pulsi fuerunt, reparatis viribus iterum eis bellum intulerunt, in quo conflictu et Reginfridus et unus de filiis Godofridi qui maior natu erat interfectus est. Quo facto Herioldus rebus suis diffidens ad imperatorem venit et se in manus illius commendavit; quem ille susceptum in Saxoniam ire et oportunum tempus expectare iussit quo ei, sicut petierat, auxilium ferre potuisset.

815. Tunc omnes Saxonici comites omnesque Abodritorum copiae cum legato imperatoris Baldrico, sicut iussum erat, ad auxilium Harioldo ferendum trans Aegidoram fluvium in terram Nordmannorum vocabulo Sinlendi perveniunt, et inde profecti septimo tandem die in loco qui dicitur . . in litore oceani castra ponunt, ibique stativis triduo habitis, cum filii Godofridi qui contra eos magnis copiis et ducentarum navium classe conparata in insula quadam tribus milibus a continenti separata residebant cum eis congredi non auderent, vastatis circumquaque vicinis pagis et acceptis popularium obsidibus 40, ad imperatorem in Saxoniam reversi sunt.

Fulda-årbøger:

812. Hemmingo Danorum rege defuncto Sigifridus nepos Godafridi regis et Anulo nepos Herioldi succedere volentes, cum inter eos de primatu convenire non posset, commisso proelio ambo moriuntur. Pars tamen Anulonis adepta victoriam Herioldum et Reginfridum fratres eius reges sibi constituit, quod necessario pars victa consensit. In eo proelio 10,840 viri cecidisse referuntur.

815. Exercitus Francorum a Hludowico imperatore ad auxilium Herioldo Danorum regi ferendum contra filios Godafridi in Nordmanniam missus, cum adversarii eis congredi non auderent, vastatis circumquaque vicinis pagis et acceptis popularium obsidibus 40, reversus est.

Adam af Bremen:

I 17. Per idem tempus Hemmingo Danorum rege mortuo Sigafrid et Anulo nepotes Godafridi, cum inter se de primatu regni convenire non possent, praelio sceptrum diviserunt, in qua congressione 11 milibus hominum interemptis reges ambo ceciderunt. Pars Anulonis cruenta victoria potiti Reginfridum et Haraldum in regnum posuerunt. Moxque Reginfridus ab Haraldo pulsus classe piraticam exercuit. Haraldus cum imperatore foedus iniit. Hystoria Francorum haec plenius exequitur.

I 39. Erant et alii reges Danorum vel Nortmannorum qui piraticis excursionibus eo tempore Galliam vexabant. Quorum praecipui erant Horich, Orwig, Gotafrid, Rudolf, et Inguar tyranni. Crudelissimus omnium fuit Inguar filius Lodparchi qui christianos ubique per supplicia necavit. Scriptum est in gestis Francorum.

I 50. Audivi autem ex ore veracissimi regis Danorum Suein cum nobis stipulantibus numeraret atavos suos, post cladem, inquit, Nortmannicam Heiligonem regnasse comperi, virum populis amabilem propter iusticiam et sanctitatem suam. Successit illi Olaph qui veniens a Sueonia regnum optinuit Danicum vi et armis, habuitque filios multos, ex quibus Chnob et Gurd regnum optinuerunt post obitum patris.

I 54. Aliqua vero recitavit nobis clarissimus rex Danorum ita rogantibus: Post Olaph, inquit, Sueonum principem qui regnavit in Dania cum filiis suis ponitur in locum eius Sigerich. Cumque parvo tempore regnasset, eum Hardegon filius Suein veniens a Nortmannia privavit regno. Tanti autem reges immo tyranni Danorum utrum simul aliqui regnaverint an alter post alterum brevi tempore vixerit incertum est.

I 57. Apud Danos eo tempore Hardecnudth Wrm regnavit crudelissimus, inquam, vermis et christianorum populis non mediocriter infestus.

2) Danske.

Sakse:

s. 361—391 om Harald Hildetan og Ring, er her ikke plads til.

s. 439. Olavus Gotrici filius patre mortuo regnat. . . Huic succedit Hemmingus. . . Post hos Syvardus cognomento Ring, quem ejusdem nominis pater Norvagiæ dux olim ex Gotrici filia susceperat, Scanis Sialandisque fautoribus regnat. Nam consobrinus ejus Ringo idemque Gotrici nepos Jutiam occupabat. . . s. 441. Brevi post conserta pugna Ringonem Syvardus aggreditur; quo occiso ipse immedicabili plaga perstrictus paucis interjectis diebus ex vulnere decessit. Cui Regnerus in regnum succedit. . . s. 444. Interea Juti ac Scani insopibili seditionis face succensi abrogato Regneri titulo Haraldo cuidam rerum contribuunt summam. . .

Ry-årbøger (= „chronicon Erici regis"):

Lgbk. I 154. Harald Hildetan. Iste hos quinque reges occidit et ita potens factus est quod omnes reges contra mediterraneum mare ferebant ei tributum; cui cum Ringer nepos suus rex Sveciæ tributum negaret, Sveciam intravit ibique in bello corruit, et cum eo corruerunt Ubbo rex Frisonum et alii plures reges et XXX nobilium de exercitu suo. De exercitu vero Ringer regis XII procerum corruerunt. Ibi cum Haraldo pugnaverunt CCC virgines quæ skioldmør dictæ sunt quarum vexillum portavit Hethæ quæ postea civitatem ædificans Hethæby appellavit. . . Huic Haraldo postquam L annis regnaverat successit ei idem Ringer nepos suus.

Lgbk. I 156 Henning regnavit XXVIII annis, qui cum imperatore

pacem faciens Eydoram terminum regni sui accepit. Huic successerunt duo reges Ring et Siwardus. Ring regnavit in Jutia. Siwardus regnavit in insulis. Isti duo reges inter se diu pugnaverunt et tandem in bello mutuo ambo corruerunt, quibus successit in regnum Reyner filius Ring. — Reyner Lothbroki: iste subjugavit Angliam Scotiam Hyberniam Norwegiam Sweciam Teutoniam Slaviam Rusciam et omnia regna occidentis, ita quod IX filios suos singulos in singulis terris reges fecit. . . Tandem in Hybernia occisus est, et filii ejus fere omnes in diversis locis sunt occisi. . . Huic successit Ingvar filius ejus. — Ingvar filius Lothbroki: iste omnium fratrum suorum crudelissimus fuit. Cui successit Sywardus. Huic successerunt: Anulo et Sigefridus. Isti duo nepotes fuerunt regis Godefridi. Inter quos pugna fuit X annis, et cum inter se de primatu regni convenire non possent, sceptrum prælio diviserunt in quo reges ambo corruerunt et cum eis XI millia hominum. Pars autem Anulonis cruenta victoria potita Reinfridum et Haraldum in regnum posuit, et facta est pugna inter eos IX annis. Haraldus tandem Reinfridum de regno expulit et solus regnavit.

Lund-årbøger (= „annales Esromenses"):

Lgbk. I 227 f. Haraldus qui et Hyldedan dicebatur: iste dominium habuisse dicitur factis sibi tributariis omnibus regnis usque ad mare mediterraneum. Cumque ad Sveciam exigendorum tributorum causa proficisceretur, bello excepit eum rex Ring in campo nomine Brawel [gl. hensynsforn, egl. -welle] ubi ex parte Haraldi vexillifere puelle pugnasse feruntur, quarum prima Heltd altera Wysnæ dicebatur. In congressu illo Haraldus occubuit, et ex permissu Ring regis Swecie Dani puellam Helt regem super se constituerunt, que etiam Dacie imperans civitatem sui nominis Hethæby apud Jutlandiam in portu statuit Slesvicensi. . .

DCCCIII Hoc anno obiit Hemmingus rex Danorum et surrexerunt Dani et elegerunt duos reges Sigafridum et Anulonem nepotes Godefridi; et facta est inter eos pugna X annis. Cum inter se de primatu regni convenire non potuerunt prelio sceptrum diviserunt, in qua congressione XI milibus hominum interemptis reges ambo ceciderunt. Pars autem Anulonis cruenta victoria potiti Regnifridum et Haraldum Clak in regnum posuerunt; et facta est pugna inter eos IX annis. Moxque Regnifridus ab Haraldo depulsus classe piraticam exercuit, et Haraldus totum regnum obtinuit. . .

DCCCXII Hic acceperunt regnum Reginfridus et Haraldus Clac. . .

DCCCXXI Hoc anno expulsus est Reginfridus, et Haraldus cum imperatore fedus iniit. . .

DCCCLVI . . In diebus illis erant ferocissimi et crudelissimi principes Danorum filii Lothbrochi qui piraticis excursionibus Galliam vexabant, quorum precipui erant Aryc Sighafrith Ulff Byorn Ormyc Godefrid Iuar Rothwlf Inguar et Ubbi. Crudelissimi fuerunt Iuar et Ingvar filii Lothbrochi qui ubique christianos per supplicia necabant.

Chronicon anonymi Roskildensis:

Lgbk. I 374. Eo tempore collectis rex crudelissimis Normannorum

Yuar filius Lothpardi quem ferunt ossibus caruisse cujus fratres Inguar et Ubi et Byorn et Ulf aquilonis gentibus prefuerunt, reges etiam Danorum vocavit in auxilium ad destruendum regnum Francorum. Reges dico quia tunc temporis multi fuerunt reges in Dania, nam ut referunt duo aliquando in Jutia, in Fyunia tertius, in Selandia IV, in Scania V, aliquando duo per totam Daniam, aliquando etiam unus per totam Daniam, aliquando unus per totam Angliam et Daniam simul. . .

3) Svenske.

Prosa-krønnike:

Fant I 243. Jærundhrs son heth hakon wnghe han warth konungh i swerighe epthr sin fadhr ok drap k. haraldh hyldetan aff danmárk ok k. wbbæ af frysen i ena stridh pa en heed i wærendh with skathale som kallades brawaldh. tha wart starkked i stridhen mz konungh och misthe eth fingher. ther worthe the slagne aff danmark XXX M friborne mæn fore uthan andre aff swerghe XV M alzs och alth som danske krønikan uttryker. och waro the swenske swa gode bogha mæn at inthe harnesk stod fore thera skut. och gaff sidhan ena mø til danmark som heth leeth som ytherligare vttrykkes i danske krøneker.

4) Islandske.

Da enhver kender indholdet af de islandske sagn, og sagaerne om Danmark (i flds. I og fmns. XI) er let tilgængelige, nöjes jeg med følgende 3 uddrag:

Stykke om danske konger:

Lgbk. II 424. Í þenna tíma er Carll konungr, er kallaðr er Magnús, oc um síðir varð keisari, stýrði Rúmverja riki, *hyggju vèr* ríki ok konungdóm haft hafa á norðrlöndum Sigurð Ring föður Ragnars Loðbrókar; þann Sigurð *segja margir* verit hafa bróðurson Haralds Hilditannar.

Olav Tryggvesöns saga cp. 63:

fmns. I 115. Þá er Gormr son Hörða Knúts vóx upp, var hann allra manna fríðastr sýnum, þeirra er menn höfðo séð í þann tíma, hann var mikill maðr ok sterkr ok hinn mesti atgervimaðr um alla luti; en ekki var hann kallaðr vitr maðr, eptir því sem verit höfðo hinir furri frændr hans. Þá er Gormr var roskinn maðr at aldri, fékk hann konu þeirrar, er Þyri hèt, hún var dóttir Haralds *jarls* af Jótlandi, er kallaðr var Klakk-Haraldr. Þyri var kvenna fríðust ok vitrost, ok þat er mælt, at hún hafi verit mestr skörúngr af konum á norðrlöndum; hún var köllut Þyri danmarkarbót. . . Gormr konúngr fór með her sinn í þat ríki í Danmerk, er kallat er Reiðgotaland, en nú er kallat Jótland, á hendr þeim konúngi er þá réð þar fur, sá var nefndr Gnúpa, þeir áttu saman nökkurar orustor, en svá lauk, at Gormr feldi þann konúng, ok eignaðist alt hans ríki. Þvínæst fór Gormr á hendr þeim konúngi, er Silfraskalli var kallaðr, ok átti við hann úfrið ok orustor, ok hafði

Gormr konúngr jafnan sigr, ok um síðir feldi hann þann konúng. Eptir þat gekk hann upp á Jótland, ok fór svá herskildi, at hann eyddi öllum konúngum alt suðr til Slés, ok svá vann hann ríki mikit í Vindlandi. Margar orostor átti Gormr við Saxa, ok gerðist enn ríkasti konúngr.

Hauk Erlendssön: þáttr af Ragnars sonum cp. 3—4:

flds. I 355. Gormr Knúts-sun var allra manna mestr ok sterkastr, ok enn mesti atgerfimaðr um alla luti, en ekki var hann svá vitr sem verit höfðu enir fyrri frændr hans. Gormr tók konúngdóm eptir föður sinn; hann fèkk Þyri, er kölluð var Danmarkarbót, dóttur Klakk-Haralds, er *konúngr* var í Jútlandi; en er Haraldr var andaðr, þá tók Gormr þat ríki allt undir sik. Gormr konúngr fór með her yfir allt Jútland, ok eyddi öllum neskonúngum allt suðr til Slés, ok svá vann hann mikit af Vindlandi, ok margar orrostur átti hann við Saxa, ok gerðist hann enn ríkasti konúngr.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY
BERKELEY

Return to desk from which borrowed.
This book is DUE on the last date stamped below.

2Jul'51ED
Jun18'51LU

LD 21-95m-11,'50(2877s16)476

M111854

DL160
J4

Jessen, C.A.E.
Undersøgelser til
nordisk oldhistorie

M111854

DL 160
J4

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY